

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos katedra

GINTARĖ JURGĖLAITĖ
Komunikacijos mokslų magistro studijų programos II kurso studentė

**IDEOLOGIJOS VAIDMUO RADIKALIOS DEŠINĖS POLITINIŲ PARTIJŲ
RINKIMINĖJE KOMUNIKACIJOJE. AUSTRIJOS ATVEJIS**

Magistro darbas

Vadovas: doc. dr. Renata Matkevičienė

Vilnius, 2010

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO LYDRAŠTIS

<i>Pildo magistro baigiamojo darbo autorius</i>
Gintarė Jurgėlaitė (magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė) Ideologijos vaidmuo radikalios dešinės politinių partijų rinkiminėje komunikacijoje. Austrijos atvejis (magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba) The Role of Ideology in the Far Right Political Parties Communication. Austrian Case (magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)
Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudoti kitose aukštosiose mokyklose. (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)
Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese. (magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)
<i>Pildo magistro baigiamojo darbo vadovas</i>
Magistro baigiamąjį darbą ginti _____ (įrašyti – leidžiu arba neleidžiu) _____ (data) (magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)
<i>Pildo instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja</i>
Magistro baigiamasis darbas įregistruotas (instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas) (data) (instituto / katedros reikalų tvarkytojos parašas)
<i>Pildo instituto / katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas</i>
Recenzentu skiriu _____ (recenzento vardas, pavardė) (data) (instituto / katedros vadovo parašas)
<i>Pildo recenzentas</i>
Darbą recenzuoti gavau. _____ (data) (recenzento parašas)

REFERATO LAPAS

Jurgėlaitė, Gintarė

Ideologijos vaidmuo radikalioms dešiniosioms politinių partijų rinkiminėje komunikacijoje. Austrijos atvejis / Gintarė Jurgėlaitė; mokslinis vadovas doc. dr. Renata Matkevičienė; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos katedra.

– Vilnius, 2010. – 62, [2] lap. : lent. – Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: lap. 57–61 (39 pavad.).

UDK indeksas 324.14 + 329:070 (436)

Reikšminiai žodžiai: ideologija, partijų šeima, politinių partijų komunikacija, radikalioms dešiniosioms partijoms.

Magistro *darbo objektas* – radikalioms dešiniosioms partijų komunikacija. *Darbo tikslas* – įvertinti ideologijos vaidmenį radikalioms dešiniosioms politinių partijų rinkiminėje komunikacijoje. *Darbo uždaviniai:* išsiaiškinti ideologijos sampratą ir funkcijas komunikacijos mokslų kontekste; aptarti, kaip funkcionuoja politinių partijų komunikacija ir koks yra ideologijos vaidmuo jos kontekste; ištirti, ar radikalioms dešiniosioms politinėms partijoms remiasi kvazi-ideologijos samprata.

Išanalizavus mokslinę literatūrą, analitinius darbus bei atlikus tyrimą, remiantis lyginamuoju ir akademinio aprašomuoju tyrimo metodais, prieita prie dviejų išvadų. Pirmoji susijusi su radikalioms dešiniosioms „ideologijos deficitu“. Nepaisant to, kad iš pirmo žvilgsnio galima būtų tikėtis, jog šias partijas vienija bendros ideologinės nuostatos, tyrimo rezultatai rodo, kad politinėje kasdienybėje jas vienija veikia bendras įvaizdis ir komunikavimo būdai, nei programiniai politikos klausimai. Tai paaiškinama partijų istorinių šaknų diskreditavimu bei politinio kultūrinės ir socio – ekonominės dimensijos kontekste „skolintis“ ideologines nuostatas iš kitų partijų šeimų.

Nesant radikalioms dešiniosioms partijų Europoje programinio „stuburo“, bendroms šios partijų šeimos ideologinėms nuostatomis identifikuoti belieka taikyti „mažiausio bendrojo vardiklio“ metodą. Tačiau lyginimas su populistine partijų komunikacijos strategija atskleidžia, kad minėtas mažiausias bendrasis vardiklis susijęs greičiau su tuo, kaip šios partijų šeimos partijos

komunikuoja, nei su tuo, ką jos komunikuoja.

Atlikus Austrijos radikalios dešinės partijų AAA ir LP rinkiminių programų analizę pastebėta, jog abi partijos laikosi kur kas arčiau centro esančių politinių nuostatų, nei numato idealusis radikalios dešinės politinių preferencijų modelis. Antra, tai, aplink kokius teiginius struktūruota šių partijų rinkiminė kampanija, leidžia daryti išvadą, kad šioms partijoms ideologija buvo svarbi kaip žinios iškomunikavimo priemonė, o ne politinio tapatumo elementas. Partijų programose nenumatyti esminiai principai, kurie leistų šių partijų programas traktuoti kaip partijas, besiremiančias aiškia ideologija. Kalbant apie ideologijos funkcijas komunikacijos teorijose, abiejų partijų politines programas galima laikyti puikiais visų šių funkcijų išpildymo pavyzdžiais.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. POLITINIŲ PARTIJŲ KOMUNIKACIJA.....	10
1.1. Politinių partijos komunikacijos samprata.....	10
1.2. Politinių partijų komunikacijos priemonės.....	12
2. IDEOLOGIJOS SAMPRATOS.....	14
2.1. Ideologijos samprata politikos moksluose.....	15
2.2. Ideologijos funkcijos komunikacijos teorijose.....	19
3. SVARBIAUSIOS POLITINIŲ PARTIJŲ IDEOLOGIJOS.....	23
3.1. Kultūrinė dimensija.....	24
3.2. Socio-ekonominė dimensija.....	26
3.3. Partijų šeimų koncepcija.....	29
4. IDEOLOGIJOS VAIDMUO RADIKALIOS DEŠINĖS PARTIJŲ KOMUNIKACIJOJE.....	33
4.1. Tyrimo metodologija.....	33
4.2. Radikalios dešinės partijų šeima.....	36
4.3. Austrijos radikalios dešinės partijų politinės komunikacijos priemonės.....	40
4.4. Ideologija Austrijos radikalios dešinės politinių partijų komunikacijoje.....	43
4.4.1. Kultūrinė dimensija.....	43
4.4.2. Socio-ekonominė dimensija.....	49
IŠVADOS.....	54
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	57
THE ROLE OF IDEOLOGY IN THE FAR RIGHT POLITICAL PARTIES COMMUNICATION. AUSTRIAN CASE (SUMMARY).....	62

ĮVADAS

Keletą pastarųjų dešimtmečių ideologija įvardijama kaip nykstantis reiškinys Europoje, kitaip tariant, tradicinės partijos Europoje praranda ankstesnes pozicijas arba švelnina savo ideologines nuostatas laipsniškai tapdamos „centro“ partijomis. Kita vertus, tradicinių partijų vietą neretai užima naujos partijos, kurių siūlomos politikos bei pagrindinės nuostatos nesileidžia aprašomos tradicine „kairės-dešinės“ ideologine skirtimi („Euroskeptikai“, Naujoji kairė), arba užima radikalias pozicijas šiame kontinuumo (Radikalioji dešinė).

Be to, vadinamasis tradicinių ideologijų nuosmukis sutapo su partijų ir politinės komunikacijos pokyčiais. Pirmieji du dešimtmečiai po Antrojo pasaulinio karo pabaigos vadinami „partijų aukso amžiumi“. Šis laikotarpis pasižymėjo stabilia partine sistema: aiškiais partinės konkurencijos taisyklėmis ir stabilium elektoratu, naujų partijų, taigi, ir naujų konkurentų atsiradimas buvo neįprastas reiškinys. Tuo laikotarpiu elektorato vertybės buvo aiškios ir stabilios, taigi, ir atsakyti į rinkėjų lūkesčius nebuvo sudėtinga. Rinkėjų domėjimasis realiais politikos sprendimais buvo santykinai aukštas, o tai savo ruožtu užtikrino, kad partijoms tiesiog pakanka priimti ar atstovauti tam tikrus politikos sprendimus ir nebūtina mėginti jų papildomai iškomunikuoti tam, kad jie pasiektų elektoratą. Kitaip tariant, nemaža dalimi partijų programinės nuostatos buvo žinomos „iš partijos darbų, ne iš partijos žodžių“.

Praėjusio amžiaus septintasis dešimtmetis kartu su masinės žiniasklaidos (taip pat ir televizijos sklaida) reiške, kad partijoms atsivėrė galimybės pasiekti kur kas platesnę auditoriją nei anksčiau. Be to, pasikeitė ir Europos visuomenės struktūra: padidėjo rinkėjų socialinis mobilumas, o tai kartu reiške, kad rinkėjų preferencijos nebebuvo tokios stabilios: nekvalifikuotas darbuotojas įgijo daugiau perspektyvų kelti kvalifikacijai, pakeisti darbovietę ir „pajudėti“ iš žemesniosios visuomenės klasės į viduriniąją. Išnykus stabilioms ekonominėms klasėms rinkėjų preferencijos tapo kur kas įvairesnės ir labiau kintančios, o gerėjant ekonominei situacijai visuomenės domėjimasis politika ėmė mažėti, todėl būtinomis tapo sąmoningos politinių partijų pastangos išsiaiškinti, kokie yra potencialaus elektorato lūkesčiai ir į juos atsakyti.

Šiuo laikotarpiu prasidėjo politinės partijų komunikacijos profesionalizacija: vis dažniau į rinkimines kampanijas žvelgiama kaip į savitą reklamos rūšį, o kampanijų įgyvendinimas vykdomas konsultuojantis su žiniasklaidos atstovais ir ekspertais, neatskiriama partijų veiklos

dalimi tampa elektorato nuomonės ir lūkesčių tyrimai, pagal kuriuos formuojamos partijos politinės pozicijos. Partijos ideologija nustumama į antrąjį planą, svarbiausiu tampa tokios pozicijos atstovavimas, kuri yra arčiausiai galimų rinkėjų preferencijų ir lūkesčių.

Trečiuoju etapu laikomas dešimtąjį dešimtmetį prasidėjęs ir toliau tebesitęsiantis elektroninės žiniasklaidos ir interneto plėtros amžius (BLUMLER; KAVANAGH; 209 – 230). Pagrindinėmis šio laikotarpio elektorato charakteristikomis galima laikyti masinės kultūros nykimą, individualizmą ir postmaterialiųjų idėjų sklaidą bei informacijos perteklių. Pirmuoju atveju pastebima, jog rinkėjai vis mažiau save tapatina su tam tikra grupe, turinčia vienodus interesus. Kiekvieno individo preferencijų rinkinys ženkliai skiriasi, o nuostatos gali būti dažnai viena kitai prieštaraujančios. Juo labiau nyksta tapatinimasis su konkrečios partijos politinėmis nuostatomis ir pažiūromis.

Antruoju atveju pastebima, jog elektroninė žiniasklaida sukūrė informacijos perteklių, kitaip tariant, rinkėjai neturi laiko iš esmės gilintis ir pasirinkti išsamią informaciją apie politiką. Kita vertus, politinių sprendimų procesai dėl globalizacijos, tarptautinių organizacijų (tokių kaip ES) vaidmens augimo tapo itin sudėtingi, kad būtų suprantami kiekvienam rinkėjui. Tai sąlygojo supaprastinamo politikos aiškinimo paklausą.

Kaip tai paveikė politinių partijų komunikaciją? Išryškėjo dar didesnė politinių kampanijų profesionalizacija (norma tapo rinkiminių kampanijų patikėjimas viešųjų ryšių specialistams bei konsultavimasis su konkrečių sričių specialistais priimant politinius sprendimus). Kita vertus, ėmė sparčiai rasti ir vis populiarenes tampa naujos politinės jėgos konkuruojančios su tradicinėmis partijomis. Antisisteminė, prieš „valdantįjį elitą“ nukreipta pozicija, tapo viena sėkmingiausių politinės komunikacijos taktikų (MENON, Sudha Venu; 2008) .

Šio **darbo objektas** – radikalios dešinės politinių partijų rinkiminė komunikacija.

Darbo tikslas – įvertinti ideologijos vaidmenį radikalios dešinės politinių partinių rinkiminėje komunikacijoje. Darbe siekiama iširti, kas šiandien yra radikaliosios dešinės partijų ideologija – jų parduodama politinė „prekė“ (įsitikinimų sistema) ar politinio marketingo strategija – viena iš partijų politinės komunikacijos priemonių, paprastai aiškinanti sudėtingą politinę tikrovę nuo informacijos pertekliaus kenčiančiam elektoratui?

Šiame darbe keliami **hipotezė**, kad informacijos perteklius paskatino ideologijos „grįžimą“, tačiau ne ideologijos tradicine prasme (kaip nuoseklios įsitikinimų sistemos), o pseudo-ideologijos, kuri pasižymi tam tikrais ideologijos požymiais, tačiau funkcionuoja ne kaip

įsitikinimų sistema, o kaip politinės komunikacijos priemonė ir yra neatsiejama nuo populistinių politinės komunikacijos elementų.

Atsižvelgiant į tai, darbe keliami šie **uždaviniai**:

1. išsiašikinti ideologijos sampratą ir funkcijas komunikacijos mokslų kontekste;
2. aptarti, kaip funkcionuoja politinių partijų komunikacija ir koks yra ideologijos vaidmuo jos kontekste;
3. ištirti, ar radikalios dešinėsios politinės partijos remiasi kvazi-ideologijos samprata.

Šie klausimai darbe svarstomi remiantis radikalios dešinės partijų šeimos komunikacija, kartu pasirenkant Austrijos radikaliosios dešinės partijų retoriką pastaruosiuose parlamento rinkimuose, analizuojant partijų programines nuostatas. Darbo struktūra konstruojama atsižvelgiant į iškeltus uždavinius. Pirmojoje darbo dalyje aptariama politinių partijų komunikacijos specifika bei priemonės, kuriomis ji vykdoma. Antrojoje analizuojamos ideologijos sampratos tarpdisciplininame kontekste, išskiriant bruožus, būdingus komunikacijos mokslams. Kartu siekiama atskleisti fundamentalias ideologijos funkcijas skirtingų šių disciplinų kontekste.

Trečiojoje darbo dalyje aptiriamos svarbiausios politinėms partijoms būdingos ideologijos ir jų nuostatos kultūrinėje bei socio-ekonominėje dimensijose. Be to, apžvelgiama politinių partijų šeimų koncepcija.

Ketvirtojoje darbo dalyje atliekamame tyrime remiamasi dviem hipotezėmis. Pirmoji teigia, jog radikalios dešinės „ideologinės“ nuostatos pasižymi nenuoseklumu ir „skoliniais“ iš kitų ideologijų. Antroji, jog radikalios dešinės partijos turi tik kvazi-ideologiją, tačiau neturi ideologinio „stuburo“ klasikine prasme. Šių hipotezių pagrindu pirmojoje tyrimo dalyje analizuojama radikalios dešinės partijų šeima.

Antrojoje tyrimo dalyje analizuojamos nebe radikalios dešinės partijų šeimos Europoje charakteristikos, o konkrečių dviejų Austrijos partijų rinkiminė komunikacijos, jos priemonės ir rinkiminės nuostatos, taip siekiant atsakyti į klausimą, ar esama šių partijų retorikoje nuorodų į ideologiją kaip į harmoningą politinių įsitikinimų sistemą, ar galima kalbėti tik apie kvazi-ideologiją, kuri patenkina elektorato norą girdėti ryžtingą retoriką, tačiau nekuria jokių politinių sprendimų priėmimo principų. Austrija pasirinkta kaip archetipinis pavyzdys šalies, kurioje radikalios dešinės partijos turi rinkėjų pasitikėjimą ir rinkimų keliu patenka į parlamentą.

Darbe naudojami lyginamasis bei analitinis aprašomasis tyrimo metodai. Remiamasi pirminiais šaltiniais – partijų rinkiminėmis programomis, pagrindiniais rinkiminiais šūkais bei bendra rinkimine retorika. Be to, remiamasi ir antriniais šaltiniais – B. McNairo, R. Perloffo, P. Norris ir kitų autorių teoriniais darbais bei H. Kriesi, A. Rommele, M. Williams ir kitais atliktais tyrimais.

1. POLITINIŲ PARTIJŲ KOMUNIKACIJA

1.1. Politinių partijų komunikacijos samprata

Aptariant politinių partijų komunikacijos funkcionavimą, būtina pastebėti, jog vienas iš demokratijos funkcionavimo veiksnių yra politinės partijos. Piliečiai demokratinėse valstybėse yra atstovaujami per partijas. Partijos atstovauja rinkėjus valstybinėms institucijoms ir atvirkščiai, formuodamos nuomones ir atstovaudamos interesams. Taigi politinių partijų veikla yra grįsta ir suprantama per komunikaciją. Politinių partijų komunikacija yra fundamentalus partijos egzistavimo elementas. Tokia komunikacija apibrėžiama kaip nuolat kintantis procesas, kompleksiška, dinamiška veikla (PERLOFF; p. 9). Politinių partijų komunikacijoje skiriamos tris komunikacijos dalyvių grupės – politikai, žiniasklaida ir visuomenė.

Kaip teigia A. Perloffas, šios grupės gali būti skaidomos pagal įvairius parametrus. Didžiausia grupė, veikianti politinės komunikacijos kontekste yra visuomenė. Ši politinės komunikacijos dalyvių grupė gali būti kategorizuojama pagal išsilavinimą, domėjimąsi politika, politinių reiškinių suvokimą, netgi galimybę politiką įtakoti (PERLOFF; p. 9), pavyzdžiui, individualius visuomenės veikėjus, lobistus ar visuomenines organizacijas.

Žiniasklaida, kaip politinės komunikacijos veikėjas, gali būti diferencijuojama pagal jos technologines charakteristikas (spauda, radijas, televizija, internetas), be to, pagal jų sklaidą (nacionalinė, regioninė,...), netgi reitingus, auditorijas ir pan. Politinių partijų komunikacijos kontekste žiniasklaida informuoja visuomenę, atlieka percepcinę funkciją – padeda suprasti, įsivaizduoti aplinką. Dar viena funkcija – interaktyvumas: žiniasklaida padeda bendrauti, keistis ženklais (BIELINIS; p. 29). Taigi, žiniasklaida ne tik informuoja visuomenę, bet, padėdama suprasti, išskiria prioritetinius klausimus, kartu sukuria tam tikrą realybės vaizdą, o politinėms partijoms padeda vykdyti komunikaciją.

McNairo teigimu, vienas svarbiausių politinės komunikacijos aspektų – per žiniasklaidą vykdoma politinė reklama, kuria siekiama siųsti politines žinutes plačiam visuomenės ratui. Ji padeda politinėms partijoms iškomunikuoti savo programą taip, kad ji nebūtų paveikta žiniasklaidos kaip vartininko bei suteikia daugiau laisvės perduoti žinias, neįtakotas žiniasklaidos interpretacijų. Kita vertus, reklama orientuota į rinkėjų įtikinimą bei yra skirta išryškinti politinės partijos privalumus. Pabrėžtina, jog šiuo atveju politikams sukuriama galimybė kalbėti apie tai, ką

jie nori, išryškinti oponentų trūkumus bei visiškai kontroliuoti komunikuojamą žinią (McNair; p. 95-97).

Su visuomene per žiniasklaidą politinės partijos bendrauja ne tik politinės reklamos, bet ir viešųjų ryšių dėka. Teigiama, jog skambios frazės ar pseudo įvykiai yra svarbiausios politinių partijų naudojami žiniasklaidos valdymo strategijos. Dėl didelių informacijos srautų žiniasklaida nesugeba tinkamai atlikti vartininko vaidmens, todėl, pasak McNairo, dauguma politikų bei politinių partijų žiniasklaidai pateikia paprastai pranešamą informaciją ir taip užsitikrina jos tiesioginį jos pranešimą, išvengiant žiniasklaidos interpretacijų. Taigi politinės partijos ir žiniasklaida veikia abipusės priklausomybės principu (McNair; p. 130-133).

Politikus, kaip politinės komunikacijos dalyvių grupę, galima išskirti į individualius politikus ir politines organizacijas, į tuos, kurie dirba valstybiniame ar regioniniame lygmenyse, į tuos, kurie turi oficialiai, teisiškai suteiktą galią ir tokius, kurių galia kyla iš visuomenės pasitikėjimo jais ir jų palaikymo (PERLOFF; p. 9). Šiame darbe tiriamos trečiajai politinės komunikacijos grupei priklausančios politinės partijos.

Politinės partijos apibrėžiamos kaip formalios organizacijos, dalyvaujančios rinkimuose ir siekiančios gauti ir išlaikyti politinę valdžią vyriausybėje. Partijos tradiciniu požiūriu atstovauja tam tikrą per programą pozicionuojamą ideologiją ar viziją, taip siekdamos skirtingų tikslų ir atstovaudamos skirtingas kultūrinės ir socio-ekonominės pozicijas (GORDON; 1998).

Politinių partijų komunikacija yra specifiška savo tikslais, kanalais bei funkcijomis. Partijos komunikuoja siekdamos informuoti, įtikinti ir mobilizuoti viešąją nuomonę. Galima išskirti fundamentalius politinių partijų komunikacijos tikslus – nuomonių formavimas, arba elektorato informavimas, interesų atstovavimas bei partijos, kaip organizacijos, valdymas. Tinkama partijų komunikacija padeda užtikrinti elektorato išlaikymą ir didinimą, partijos narių skaičiaus augimą, partijos narių reprezentaciją ir ideologijos bei vykdomos politikos propagavimą (ROMMELE; p. 7-9).

Komunikuodamos jos teikia informaciją apie vykdomą politiką, partijos lyderius bei principus, kuriais remiasi formuodamos partijos veiklą. Be to, siekdamos mobilizuoti partijos narių ir visuomenės nuomonę, komunikuodamos jos siekia užsitikrinti ne tik balsų paramą rinkimuose, bet ir pritraukti finansinę paramą, savanorius ir plėsti partijos narių skaičių (NORRIS, 2005).

Politinių partijų komunikacija gali būti vykdoma dviem kryptimis – „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“. Komunikacija „iš viršaus į apačią“, yra nukreipta į partijos

elektoratą, taip pateikiant, supažindinant visuomenę su partijos pozicija, prioritetais, vizijomis, sprendimais ir pan. Šiuo atveju partijos siekia patiekti savo poziciją ir formuoti viešąją nuomonę jai svarbiais klausimais. Politinės partijos, siekdamos sužinoti visuomenės poziciją, naudoja komunikacijos „iš apačios į viršų“ modelį. Žinodamos visuomenės pozicijas, partijos gali veikti taip, kad būtų patenkintas visuomenės interesas. Tokia komunikacija apima susitikimus su visuomene, interaktyvių internetinių svetainių kūrimą, viešosios nuomonės tyrimus ir panašiai.

Partijos, siekdamos gauti kuo didesnę rinkėjų palaikymą, turi ne tik mobilizuoti jau turimus rinkėjus, bet ir pritraukti jų kuo daugiau iš kitų socialinių grupių. Vykdydamos komunikaciją iš viršaus į apačią. Tuo tarpu interesų atstovavimo atvejų komunikacija vyksta iš apačios į viršų, artikuluojant viešąją nuomonę, atstovaujant rinkėjus valstybės institucijose. Siekdamos mobilizuoti rinkėjus ir tinkamai atstovauti jų interesus, partijos privalo užtikrinti tinkamą vidinę komunikaciją, padedančią valdyti visą organizaciją bei užtikrinančią vidinės demokratijos veikimą, įtraukiant visus partijos narius įvairiuose lygiuose į politikos formavimą.

1.2. Politinių partijų komunikacijos priemonės

Kaip teigia P. Norris, politinių partijų komunikaciją nulemia masinių žiniasklaidos priemonių struktūra, jų pobūdis ir auditorija, audiovizualinių kanalų struktūra, auditorijos, kurią galima pasiekti per šiuos kanalus dydis ir charakteristikos bei naujųjų informacijos kanalų, atsiradusių interneto pagalba, sklaida. Be to, komunikacija priklauso ir nuo politinių partijų komunikacijos teisinio reguliavimo.

Atsižvelgdamos į šias sąlygas, politinės partijos, vykdydamos komunikaciją, pasirenka prioritetinius klausimus, kokias žinias apie partiją ir partijos lyderius jos nori komunikuoti, kas yra jų tikslinės grupės bei kokie kanalai parankiausi šiems tikslams pasiekti.

Politinių partijų komunikacija yra vykdoma specifiniais kanalais. Pasak Pippas Norris, politinė komunikacija vykdoma tiesioginiais ir netiesioginiais kanalais. Pastarieji naudojami norint pasiekti platesnę, neapsisprendusią auditoriją. Tokiais kanalais įvardijamos spaudos konferencijos, pranešimai spaudai ir kiti kanalai, kurių partija tiesiogiai nekontroliuoja. Netiesioginę komunikaciją partijos naudoja siekdamos perduoti žinią per masinės žiniasklaidos priemones. Toks komunikacijos būdas padeda pasiekti ne tik partijos narius ar aktyvius jos rėmėjus, bet žymiai platesnę auditoriją. Be to, visuomenė labiau pasitiki masinės informacijos

priemonių teikiama informacija, nes ji atrodo labiau nešališka, patikrinta ir autoritetinga (NORRIS, 2005).

Tiesioginiams kanalams autorė priskiria tuos, kuriuos kontroliuoja partija. Tokiais kanalais įvardijami kaip partijos skyrių susirinkimai, partijos suvažiavimai ar kandidatų debatai, susitikimai su rinkėjais, tradicinės partijos vadovų kalbos, politinė reklama ar partijų programos. Internetinės partijų svetainės bei komunikacija socialiniuose tinkluose taip pat aktyviai naudojami kaip politinės komunikacijos priemonės, padedančios pritraukti didesnes auditorijas. Šie kanalai efektyviausi komunikuojant su rėmėjais, politika besidominčiais individais ar žurnalistais (NORRIS, 2005). Tiesioginėmis politinių partijų komunikacijos priemonėmis taip pat gali būti laikomos užsakomosios televizijos ir radijo laidos ar straipsniai spaudoje.

Šias priemones partijos naudoja ir rinkiminės komunikacijos metu. Jos pasitelkiamos atsižvelgiant į kampanijos planą, kuriame numatyti kontūrai, kaip gauti 50 + 1 rinkėjų balsų per rinkimus (HESS, 2006). Kampanijos plane nustatomas kampanijos tikslas, žinia, kurią partijos siekia perduoti elektoratui, įvykiai, kurie išryškins žinios aktualumą, tikslinių grupių nusistatymas bei turimi ištekliai.

Komunikuojama rinkiminės kampanijos tema konstruojama atsižvelgiant į tikslinės grupės lūkesčius. Ja nusakoma, kodėl partija siekia laimėti rinkimuose ir kodėl elektoratas turėtų rinktis būtent ją. Žinia privalo būti trumpa, įtikinanti bei svarbi rinkėjams, atskleisti kontrastą, išskirtinumą, lyginant su kitomis partijomis, ji turi būti aiški ir taikli. Pastebėtina, jog tinkamai turi būti pasirinkta ne tik komunikuojama žinia, bet ir kanalais, kuriais vykdoma komunikacija, atsižvelgiant į tai, kokie kanalai būdingiausi tikslinėms grupėms (O'DAY, p. 21-23).

Taigi politinės partijos rinkiminės komunikacijos metu, atsižvelgdamos į elektorato lūkesčius, rinkiminę komunikaciją užpildo pranešimais, akcentuodamos savo išskirtinumą bei pranašumą prieš konkuruojančias partijas. Pastebėtina, jog partijos, neturinčios tvirto ideologinio „stuburo“, linkusios politinės komunikacijos kanalais tikslinėms grupėms pateikti ne žiniomis apie partijos programą ir programines nuostatas grįstą žinią, vietoj to naudojant informacijos surogatą, leidžiantį prisitaikyti prie elektorato lūkesčių ir sulaukti daugiau paramos. Tokiu atveju partijos kvazi-ideologines nuostatas perteikia kurdamos tokią komunikacijos strategiją, kuri leidžia sukonstruoti politinės partijos įvaizdį, tenkinantį tikslinės auditorijos lūkesčius.

2. IDEOLOGIJS SAMPRATOS

Šio darbo kontekste vienas svarbiausių uždavinių yra ideologijos sąvokų politikos moksluose ir komunikacijos teorijose atskyrimas. Viena pagrindinių šio darbo prielaidų yra, kad ideologija politikos moksluose ir ideologija komunikacijos moksluose nėra tapačios sąvokos. Apibendrinant, šias sąvokas skirtingose disciplinose atskirti remiantis žemiau pateikiama lentele.

1 lentelė. Ideologijos samprata politikos mokslų ir komunikacijos teorijų kontekste.

	<i>Politinės partijos tikslas (demokratinėse politinėse sistemose)</i>	<i>Ideologijos vaidmuo rinkimuose</i>	<i>Ideologijos funkcija</i>	<i>Išskirtiniai požymiai, leidžiantys atskirti sąvokas tarpusavyje</i>
Politikos mokslai	Atstovauti rinkėjų interesus ir įgyvendinti iš anksto suformuluotą politinę programą	Ideologija kaip partijos siūloma „prekė“ arba paslaugų paketas	Ideologija reikalinga ne tik rinkimų metu partijos elektoratui mobilizuoti, ji struktūruoja kasdienes politinius sprendimus	<ul style="list-style-type: none"> - Partijos ideologija turi istorines šaknis Europos partinių sistemų raidos kontekste. - Ideologija numato politines gaires visose politikos dimensijose: tiek socioekonominėje, tiek kultūrinėje, tiek kitose.
Komunikacijos teorijos	Laimėti kuo daugiau balsų rinkimuose. Politinės partijos traktuojamos kaip politines kampanijas organizuojančios organizacijos(OGNIA NOVA, p. 1-3)	Ideologija kaip rinkiminės kampanijos įgyvendinimo priemonė	Ideologinės nuostatos yra sunkiai įgyvendinamos ir dažnai prieštaringos (todėl niekada nesulauks kitų partijų paramos ir nebus įgyvendintos), todėl ideologija yra išimtinai komunikacijos su elektoratu priemonė	Ideologija veikia kaip kognityvinė santrumpa, t. y. pateikia supaprastintą tikrovės vaizdinį (NORRIS, 1999; p. 1-17). Tokiai ideologijai nebūtinis išsamiai išplėtotos pozicijos visose politikos dimensijose, užtenka pateikti supaprastintą tikrovės aiškinimo modelį, besiremianti viena pagrindine problema/šūkiu.

Šiuo požiūriu šis darbas polemizuoja su vadinamojo „politinio marketingo“ požiūrio atstovais, traktuojančiais ideologiją kaip „politinę prekę“. Šiame darbe teigiama, jog priklausomai nuo situacijos, objekto ir tyrimo metodo ideologija gali būti laikoma ir „politine preke“, ir marketingo priemone.

2.1. Ideologijos samprata politikos moksluose

Ideologija kaip terminas atsirado dar XIXa. ir iš pradžių buvo suprantama kaip mokslas apie idėjas. Ideologija reiškė idėjos, kaip svarstomo objekto ir veikimo materializavimąsi, įtakojantį žmonių mintis (Stanford Encyclopedia). Tada buvo manoma, kad ideologija yra atskirta nuo politikos, tačiau potencialiai galėtų būti naudojama politiniams tikslams.

Ilgainiui ideologijos sąvokos traktuotė keitėsi ir šiuo metu ideologija suprantama jau ne kaip mokslas apie idėjas, o kaip pačios idėjos, turinčios politinę reikšmę. Be to teigiama, kad ideologija egzistuoja tam, kad būtų pateisintas konkretus politinis požiūris, kad tarnautų žmonių interesams ar atliktų funkcinę rolę socialinėms, ekonominėms, politinėms ir teisinėms institucijoms (HAMILTON, p. 19-24).

Danielis Bellas ideologiją apibrėžė kaip „į veiksmus nukreiptą įsitikinimų sistemą“ ir pastebėjo, kad kai kurios ideologijos siekia išlaikyti *status quo*, o kitos, atvirkščiai, stengiasi jį pakeisti, siekdamos reformų.

Karlas Marxas ir Friedrichas Engelsas pateikia kur kas radikalesnę ideologijos teoriją. Autoriai sutinka, jog ideologija yra idėjos, paveiktos materialaus pasaulio, tačiau jie tikslina apibrėžimą ir sako, kad tik klasiniu išnaudojimu grįsti kapitalistinės ekonomikos santykiai gali būti vadinami ideologija.

Pasak jų, ideologija gali atsirasti tik ten, kur susiformuoja neteisingos gyvenimo sąlygos – tokios kaip privati nuosavybė – ir norintieji tokias socialines sąlygas apsaugoti nuo tų, kurie jomis nepatenkinti, ir jas pateisinti į pagalbą pasitelkia ideologiją. Jurgenas Habermasas marksistinę ideologijos teoriją išplėtojo ir teigė, jog ideologija yra realybės iškreipimas, įtvirtinamas per komunikaciją.

Charleso Blattbergo teigimu, ideologija yra politinės kultūros, teisės, institucijų ir politikos formavimo esmė. Ideologai siekia pateikti visuomenei gaires, kaip mes turėtume spręsti problemas ar atsakyti į kilusius klausimus. Ideologai siekia pateikti visuomenei gaires, kaip mes

turėtume spręsti problemas ar atsakyti į kilusius klausimus (BLATTBERG; p. 25). Kitaip tariant ideologija politikos moksluose – tai teorija arba tikėjimų ir principų sistema, kurių pagrindu egzistuoja politinė sistema, partija ar organizacija (Cambridge Dictionary). Jeigu politinę konkurenciją aiškintume per rinkos metaforą (toks traktavimas visiškai įmanomas demokratinėse politinėse sistemose, kuriose rinkėjai turi galimybę rinktis iš keleto partijų, o rinkimai vyksta skaidriai), ideologija būtų pagrindinė partijų siūloma prekė ar paslaugų paketas, kurio kokybė bei turinys lemia rinkėjų pasirinkimą.

Tradicinio partijų ideologinių nuostatų tyrimo ir aprašymo metodo – kairės-dešinės spektro - egzistavimą ar jo nykimą sunku išmatuoti, nes teoretikai vartoja skirtingus kriterijus ir tiria skirtingus objektus, bandydami apibrėžti charakteringiausias ideologijų bruožus, taigi politikos moksluose nėra vieningos teorinės prieigos, leidžiančios atlikti išsamius tyrimus.

Šiuo metu iš esmės naudojami du tyrimų modeliai, kuriais siekiama išsiaiškinti kairės – dešinės spektro aktualumą. Vienas jų dėmesį skiria politikos turiniui - konkreitiems klausimams, galintiems apibrėžti kairės – dešinės dimensijas atskirose valstybėse ar tam tikru laikotarpiu. Kitu atveju dėmesys skiriamas konkreitiems atvejams - tuomet stebima, kaip partijos sprendžia ir kokios pozicijos laikosi konkrečios problemos sprendimo atveju, taip bandant ją priskirti kairei ar dešinei spektro pusei.

Nors teoriniame lygmenyje neprieinama vieningos nuomonės, ar kairės – dešinės skirtis vis dar aktuali, atlikti tyrimai rodo, jog jos svarba mažėja. Kriesi Hanspeter atliko tyrimą šešiose valstybėse - Austrijoje, Britanijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose ir Šveicarijoje. Šis tyrimas atskleidžia, kad visose tirtose valstybėse partijų skilimas yra įterpiamas į kairės – dešinės spektrą, taip transformuojant pačią dimensiją, o lyderiaujančias pozicijas užima jau ne dvi partijos, atstovaujančios skirtingiems spektro poliam, o trys (KRIESI, Hanspeter, 2006).

Tyrimė siekiama atskleisti politinių partijų pozicijas pasikeitusioje politinėje erdvėje. Tyrejai pastebi, jog kairės – dešinės spektras yra pakankamas, siekiant apibūdinti šių valstybių partines sistemas ir, nepaisant egzistuojančių liberalių partijų veiklos, daugiapolė dimensija nėra reikalinga, siekiant parodyti partijų pozicijas atskirais klausimais. Tačiau pastebima, kad kairės – dešinės spektras tirtose valstybėse nėra identiškas, partijų vieta jame skiriasi priklausomai nuo valstybės ir čia susiformavusių partinės sistemos tradicijų (KRIESI; 2006).

Apibendrinus tyrimo rezultatus galima teigti, jog visose valstybėse kairiosios partijos nepasižymi nacionalistinėmis (arba protekcionistinėmis) pažiūromis, teigiamiau vertina pokyčius tiek ekonominiais, tiek socialiniais ar kultūriniais klausimais.

Tuo tarpu dešiniųjų partijų pozicija šiais klausimais nėra vienareikšmiška. Viena vertus jos pasisako už pokyčius ekonominiais klausimais, tačiau socialiniais ir kultūriniais klausimais dažnai identifikuojamas siekis išlaikyti *status quo*. Pabrėžtina, jog šios pozicijos ypatingai išryškėja eurointegracijos kontekste – dešinėsios partijos yra linkę išlaikyti nacionalinį identitetą kultūros srityje, vengti esminių pokyčių socialinėje sferoje.

Dar vienas išsamus tyrimas atliktas analizuojant Prancūzijos partinės sistemos atvejį. Jame tiriama sistemos kaita nuo 1958 metų (SPOON, 2007). Šioje studijoje pastebima, kad ilgainiui visos partijos kairės – dešinės spektre tampa dinamiškos ir panašėja į *catch-all* partijas, siekdamos sutelkti kuo didesnę elektoratą.

Remiantis Kirchheimeriu teigiama, kad tai gali būti paaiškinama menku ideologiniu partijų pagrindu, kuomet kiekvienu klausimu yra vadovaujama partijos ideologija, o palaikoma tokia pozicija, kuri galimai bus palankiau vertinama didesnio elektorato (SPOON, 2007). To pasekoje partijų pozicijos iš kairės ir dešinės artėja į centrą, o interesų laukas plečiasi, taigi anksčiau skirtinguose spektro pusėse buvusios partijos supanašėja.

Tyrimas atskleidė, jog ideologija partijoms buvo svarbi iškart po II PK, tačiau ilgainiui, siekdamos pritraukti didesnę elektoratą, partijos formavo savo pozicijas vis amžiau atsižvelgdamos į ideologiją ir vis labiau siekdamos visuomenės palaikymo, tuo tapdamos panašios į *catch-all* partijas.

2005 m. buvo atliktas Vokietijos partijų tyrimas. Jame pastebėta, jog partijos, kurdamos koalicijas aukoja ideologines nuostatas. Taip patvirtinama Danielio Bello teorija, jog skirtingą ideologinį pamatą turinčių partijų konsensusas reiškia ideologijų nykimą (Standford Encyclopedia). Tuo pačiu, partijų ideologija artėja į spektro centrą. Galiausiai pastebėta, kad partijos, siekia pelnyti kuo didesnę rinkėjų palankumą, ir tai daro priimdamos, vykdydamos ir komunikuodamos tokią politiką, kuri ne visada atitinka ideologinį pagrindą (WILLIAMS; p. 23-25).

Savo ruožtu Johnas T. Jostas teigia, jog teiginiai apie ideologijų pabaigą yra pasenę ir neatitinka tikrovės. Jis palaiko Norberto Bobbio teoriją, jog priklausomai nuo laikmečio, ideologija partijų komunikacijoje būna daugiau ar mažiau akcentuojama, siekiant partijai prisitaikyti prie

kintančios situacijos ir atsinaujinti (JOST; p. 666). Kartu jis pastebi, jog ideologijos reikšmė šiuo metu dešiniųjų partijų partijų komunikacijoje labiau juntama.

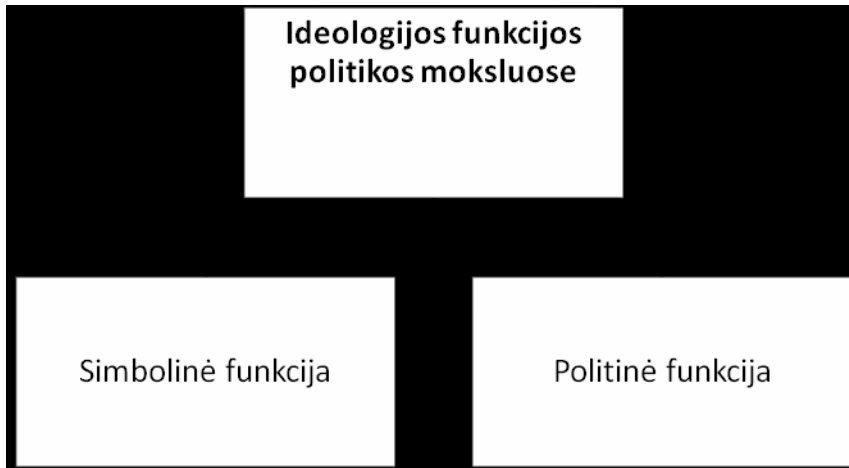
2.2. Ideologijos funkcijos komunikacijos teorijose

Ideologijos samprata komunikacijos teorijose, kitaip nei politikos moksluose yra santykinai retai nagrinėjamas reiškinys, todėl didele dalimi ideologijos reikšmė partijų politinei komunikacijai lieka menkai išnagrinėta, o pati ideologijos samprata komunikacijos moksluose – menkai išplėtotą. Vienas iš didžiausių iššūkių analizuojant partijų politinę komunikaciją yra neišvengiama tarpdisciplininės prieigos taikymo būtinybė: politinės komunikacijos pobūdis ir reikšmė kinta ne tik priklausomai nuo politinėms jėgoms prieinamų technologijų, ji taip pat priklauso nuo to, ar nagrinėjama politinė sistema yra demokratinė (ar rinkėjai turi realų sprendžiamąjį balsą, o žiniasklaida yra nepriklausoma), nuo visuomenės klasinės struktūros bei kitų veiksnių, kuriuos paprastai aiškina politikos ar kiti socialiniai mokslai.

Vieningos nuomonės dėl ideologijos vaidmens politinių partijų komunikacijoje nėra. Viena vertus, teigiama, jog ideologijos apsaugo partijas nuo tarpusavio konkurencijos, apibrėždamos jų veiklos ir interesų sritis (DOWNS, 103). Kita vertus, manoma, jog šiuolaikinės partijoms ideologija turi tik simbolinį vaidmenį, tačiau realių jų veiksmų ir pozicijų neįtakoja (LAMPRINAKOU; p. 103).

Kaip minėta anksčiau, ideologijos samprata komunikacijos teorijose nėra nusistovėjusi ir nėra iki galo atskirta nuo politologinio ideologijos aiškinimo. Kita vertus, ideologiją kaip komunikacijos su elektoratu priemonę analizuojantys darbai skiria kur kas daugiau dėmesio ideologijos funkcijoms nagrinėti, nei politikos mokslų darbai. Politikos moksluose aktualiausiomis laikomos dvi pagrindinės ideologijos funkcijos (žr. paveikslą Nr. 1):

1 paveikslas. Ideologijos funkcijos politikos moksluose

Simbolinė ideologijos funkcija yra nukreipta į išorinę komunikaciją (komunikaciją su elektoratu) – mobilizuoti tam tikrą grupę žmonių (pvz., darbo klasė, vidurinioji klasė arba tam tikra etninė grupė). Ideologija skatina šią grupę suvokti save kaip homogenišką, savitus interesus turinčią grupę, kurią, atitinkamai, geriausiai galėtų atstovauti viena ar kita politinė jėga (partija).

Politinę ideologijos funkciją atlieka numatyta partijos sprendimų priėmimų logika, pavyzdžiui, socialdemokratai įsipareigoja vykdyti visas politikas tokiu būdu, kad nebūtų pakenkta labiausiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms; liberalai, priešingai, įsipareigoja nedidinti mokesčių ir valstybės kontrolės arba tai daryti minimaliai (ZECHMEISTER, p. 151-173). Ši funkcija tik iš dalies susijusi su išorės komunikacija, tačiau ji esminė partijos vidaus disciplinavimui ir veiklai politinėje sistemoje. Kitaip tariant, ideologija tiesiogiai susijusi su partijos tikslais taip, kaip juos traktuoja politikos mokslai: rinkėjų (ar tam tikros rinkėjų grupės) interesų atstovavimu ir iš anksto suformuluotos politinės programos įgyvendinimu.

Tuo tarpu komunikacijos teorijos pagrindiniu partijų tikslu laiko pergalę rinkimuose (žr. paveikslą Nr. 2). Todėl ideologijos funkcijos aiškinamos per konstruktyvizmo prizmę (ZECHMEISTER, p. 151-173):

2 paveikslas. Ideologijos funkcijos partijų politinėje komunikacijoje.

Natūralizacinė ideologijos funkcija susijusi su tam tikrų politinių įsitikinimų laipsnišku pavertimu „savai suprantama tiesa“. Natūralizacinės ideologijos funkcijos pavyzdžiu galėtų būti laikomas Rytų ir Vidurio Europos politinė realybė pereinamuoju laikotarpiu po Tarybų Sąjungos žlugimo: kartu su Tarybų Sąjungos žlugimu Vidurio ir Rytų Europoje kilęs nacionalinių partijų radikalus nepasitenkinimas valstybės dalyvavimu ekonomikoje ir itin aukštas pasitikėjimas laisvosios rinkos galimybėmis užtikrinti ūkio gyvybingumą bei sąžiningą gėrybių paskirstymą (radikaliam komunizmui priešinga pozicija). Kalbant apie radikliosios dešinės ideologijos įsitvirtinimą ir radiklios retorikos virsmą natūralia politinio spektro dalimi, daugelis autorių pabrėžia, kad ši retorika Europoje tapo „savai suprantama“ ar bent toleruotina 2002-2003 m. laikotarpiu, pradedant radiklios dešinės įsitvirtinimu Nyderlandų partinėje sistemoje (BRUG, MUGHAN; p 29-51).

„Ribų ištrynimo“ funkcija susijusi su tam tikrų prieštaravimų tarp faktinės tikrovės ir ideologinių nuostatų maskavimu. Pavyzdžiui, tradicinės liberalios politinės jėgos netolygų viešųjų resursų pasiskirstymą aiškina tebeegzistuojančiomis valstybės kuriamomis kliūtimis rinkai laisvai funkcionuoti.

Universalizavimo funkcija apibūdina tam tikrą tikrovės aiškinimą, paremta tam tikros grupės interesais. Tokiu pavyzdžiu būtų galima laikyti partijos atstovavimą valdančiojo elito, pensininkų ar kitos visuomenės grupės interesams, siekiant jų interesus viešojoje erdvėje iškomunikuoti ir įtvirtinti kaip visai visuomenei aktualius klausimus.

Struktūravimo funkcija apibūdina tam tikras taisykles arba tikrovės aiškinimą, kurie palaiko tikėjimą ideologija. Tokios taisyklės dažnai pasireiškia antitezių ir priežastinių ryšių

kūrimu. Pavyzdžiui: „šalyje auštas nedarbo lygis dėl pernelyg liberalių imigracijos taisyklių, kurios leidžia imigrantams užimti darbo vietas“, „valstybė patiria ekonomikos nuosmukį dėl ES pinigų sąjungos šalutinių pasekmių“ ir pan. Šios taisyklės paprastai paaiškina visuomeninius, politinius ir ekonominius procesus tokiu būdu, kuris iš pirmo žvilgsnio patvirtintų ideologijos teisingumą.

Tokiame ideologijos aiškinime ideologijos kaip realios politinės programos funkcija neminama. Kitaip tariant, ideologija traktuojama jau ne kaip programinį turinį turinti įsitikinimų sistema, o kaip instrumentas tam tikram rezultatui (visuomenės mobilizavimui ir paramos tvarumui) užsitikrinti. Taigi, apie ideologiją tokiu atveju galima kalbėti tik kaip apie pseudo-ideologiją, arba kvazi-ideologiją (siekiant išvengti neigiamų konotacijų). Vienas iš svarbiausių šio darbo uždavinių – įvertinti, ar radikalios dešinėsios jėgos Austrijoje remiasi kaip tik tokia kvazi-ideologijos samprata. Atsakyti į šį klausimą darbe siekiama taikant lyginamąjį metodą ir analizuojant partijų rinkimines programas, pagrindinius rinkiminiuosius šūkius bei bendrą rinkiminę retoriką. Svarbiausi kriterijai, leisiantys atsakyti minėtą klausimą yra šie:

1. Partijų ideologinės ištakos (priklausomybė tradicinėms Europos partijų šeimoms). Partijos gali naudoti populistines komunikavimo su elektoratu strategijas, tačiau tai nebūtinai reiškia ideologijos politologine prasme – sistemingos partijos principų sistemos – stygių. Todėl vienas iš kriterijų, leisiančių įvertinti, ar partijos turi tik kvazi-ideologiją yra istorinė partijos ir partijos principų priklausomybė.
2. Sisteminių ir programinių nuostatų egzistavimas. Nuosekli ideologija apima visas politikos sritis – nuo ekonomikos, tarptautinių santykių iki kultūrinės dimensijos. Jei politinės partijos programa neturi nuostatų kai kuriais iš tokių esminių klausimų, galima daryti išvadą, kad tokia partija ideologijos politikos mokslų prasme neturi. Tokios partijos dažniausiai tampa „vieno klausimo“ partijomis, kitaip tariant, kritikuoja kitas partijas tik vienu ar dviem klausimais (tačiau ypač agresyviai), tuo tarpu kitose srityse jokių esminių pokyčių nereikalauja. Nepaisant to, tokios partijos dažnai save pozicionuoja kaip anti-elitistines jėgas, esančias arti žmonių (pagrindiniai populistinių partijų bruožai).

Taigi galima teigti, jog nei teoriniame lygmenyje, nei praktiniais tyrimais nėra prieita galutinė išvada, ar ideologija turi įtakos politinių partijų komunikacijoje. Apibendrinant galima

pasakyti, jog rinkiminės komunikacijos metu partijų pranešimuose išryškinamas partijų išskirtinumas, akcentuojamos tam tikros temos, kurios daugiau ar mažiau atspindi ideologines nuostatas. Tačiau pastebėtina, jog partijos, turinčios ilgą istoriją, komunikaciją dažniau grindžia ideologiniu aspektu (ideologija kaip įsitikinimų sistema), nei tai daro naujos, dėl tam tikros problemos ar konkrečiai tam tikrus interesus atstovaujančios partijos, kurios dažniau linkę taip konstruoti rinkiminės komunikacijos strategiją, jog ji atitiktų tikslinių auditorijų preferencijas.

3. SVARBIAUSIOS POLITINIŲ PARTIJŲ IDEOLOGIJS

Šiuolaikinės didžiosios Europos partijos daugiausia remiasi socializmo, liberalizmo ir konservatizmo ideologijomis. Socializmo ideologija remia taikų, evoliucinį, priimtais politiniais procesais priimtą visuomenės perėjimą nuo kapitalizmo į socializmą. Remiantis Karlo Markso ir Friedricho Engelso darbais, socialdemokratija vadovaujasi fundamentaliomis komunizmo idėjomis, tačiau atmeta karingumo ir totalitarizmo dogmas. Socialdemokratija, šiuo metu atstovaujama socialdemokratų partijų, savo egzistavimo pradžioje buvo suprantama kaip revizionistinė, nes pakeitė Markso doktriną, atsisakydama revoliucijos kelio, siekiant socialistinės visuomenės sukūrimo (BRITANNICA). Šiuolaikinė Socializmo ideologija ir ja besivadovaujančios kairiosios partijos pasisako už kontroliuojantį valstybės vaidmenį. Šiuolaikinės politikos kontekste jos siekia ekonominę integraciją suderinti su socialinės apsaugos išsaugojimu. Teoretikai pasisako už tęstinę socialinės ir ekonominės politikos demokratizaciją, didinant socialinį teisingumą.

Liberalizmo politinė doktrina, kuria vadovaujasi šiuolaikinės liberaliosios partijos, individo laisvę ir jos apsaugą traktuoja kaip pagrindinį politikos aspektą. Liberalams tipiškas požiūris, jog valdžia reikalinga tam, kad apsaugotų individą nuo kitų galimos padaryti žalos. Kita vertus, jie pripažįsta, jog valdžia gali kelti grėsmę individo laisvei, tačiau teigia, jog valdžia yra mažiausia grėsmė individo laisvių egzistavimui. Įstatymai, teismai ir policija yra būtinos struktūros, padedančios apsaugoti žmogaus gyvenimą ir laisvę, tačiau jų turima galia laisves gali ir apriboti. Todėl, pasak liberaliosios ideologijos, būtina sukurti tokią sistemą, kuri įgalintų valdžią panaudoti galią tik tada, kai būtina užtikrinti teisingą žmogaus laisvių egzistavimą (BRITANNICA).

Konservatizmo ideologija savo ruožtu pirmenybę teikia institucijų ir įprastų praktikų, susiformavusių istoriškai, tęstinumui ir stabilumui išlaikyti. Konservatorių įsitikinimų, bet kokie pokyčiai ar reformos turi būti minimalios ir vykdomos palaipsniui. Konservatizmo ideologija Europoje vadovaujasi konservatorių ir krikščionių demokratų partijos (BRITANNICA).

Skirtingi ideologijų prioritetai įtakoja paramą skirtingiems ekonominio ir kultūrinio valstybės sutvarkymo modeliams. Kaip minėta anksčiau, klasikinės politinės ideologijos yra išplėtotos politinių įsitikinimų sistemos, todėl tiek socialdemokratai, tiek liberalai, tiek konservatoriai turi galimybę remtis tam tikra sisteminga politinių pasirinkimų sistema, dengiančia visus politinio ir visuomenės gyvenimo „laukus“ bei užtikrinančia, kad partijos politika vienoje srityje neprieštarautų partijos politikai kitose srityse tiek idėjinių, tiek praktinio įgyvendinimo požiūriu (pvz., neįmanoma vienu metu mažinti mokesčius bei didinti socialines garantijas; arba didinti valstybės subsidijas ūkiui bei kelti valstybės konkurencingumą, kt.).

3.1. Kultūrinė dimensija

Kultūrinė dimensija yra konstruktas, kuriuo remiantis partijos išreiškia savo pozicijas žmogaus teisių ir laisvių, taikos, lyčių lygybės, kultūrinės ir rasinės įvairovės ir vertybiniais klausimais.

Pasak socialistų, demokratiniiais principais veikiančioje visuomenėje kiekvienam individui turi būti sudarytos sąlygos laisvai išreikšti save. Individas taip pat yra laisvas nuo politinės prievartos elgtis ne pagal savo supratimą ar siekius. Norint pasiekti tokią laisvę, būtina užtikrinti, jog joks žmogus dėl savo rasės, tautybės ar religijos nebūtų diskriminuojamas.

Teisingumą socialistai vertina kaip bet kokios diskriminacijos formos panaikinimą. Socializmo ideologija teigia, jog visi privalo turėti vienodas teises ir galimybes, akcentuojama kompensacijų fizinius ar psichinius sutrikimus turintiems ar su socialiniais sunkumais susiduriantiems individams būtinybė.

Lygybė reiškia vienodą individų vertinimą bei yra būtina sąlyga, siekiant laisvo individų vystymosi. Ekonominė, socialinė ir kultūrinė lygybė yra būtinos sąlygos siekiant socialinio progreso. Socialistai akcentuoja, jog kiekvienoje visuomenėje privalo būti garantuota lygybė, nepaisant jo nacionalinio ar kultūrinio identiteto skirtumų.

Tokia pozicija atskleidžia archetipinę socializmo poziciją, kai remiama reguliuojanti valstybės pozicija: didesnis valstybės vaidmuo pateisinamas būtinybe užtikrinti piliečių lygybę. Socialistai šį ideologinį principą grindžia ne paplitusia interpretacija, jog socializmas pateisina autoritarinį valdymą, bet tuo, jog nepalaiko tradicinių, dešinišiams priimtinių bažnyčios ar šeimos autoritarizmo formų. Jie teigia, jog iš prigimties individas yra geras, bet visur jaučia bažnyčios ar

tradicinės moralės priespaudą. Jie siekia išsivadavimo iš tradicinių lyčių vaidmenų, socialinių, laisvės, karinių ar moralės normų. Kiekvieno individo gyvenimas yra absoliuti ir universali moralinė vertybė. Nei vieno neagresyvaus individo gyvenimas, laisvė ar nuosavybė negali būti paaukota jokiems tikslams (POWELL, 2004).

Liberaliosios ideologijos teigimu, kiekvienam individui priklauso jo kūnas, mintys, dėl jų turimas darbas ir iš to darbo gaunami fiziniai objektai.

Kiekvienas individas turi teisę imtis veiksmų, kurie padėtų jam pagerinti savo gyvenimą (materialia, intelektine ar emocine prasme), naudojant savo kūną ir nuosavybę. Individo laisvė į gyvenimą, laisvę ir nuosavybę yra būdinga individų prigimčiai. Jos egzistuoja neatsižvelgiant į kitus individus, ir jos negali būti atimtos (POWELL, 2004). Kita vertus, jie palaiko stabdžių ir atsvarų sistemą, nustatančią, ką individas gali ir ko ne. Pvz., individas turi gerbti teisinę sistemą, susitaikyti su policijos ar kariuomenės viršenybe, gerbti privačios nuosavybės teisę. Kitaip tariant, fizinės jėgos grėsmė, agresija prieš bet kokį individą nėra leistina, tačiau proporcinga jėga gali būti naudojama, siekiant atremti arba atsiginti nuo agresijos.

Kai kurie šiuolaikiniai liberalieji teoretikai, kaip darvinistinio liberalizmo šalininkai, teigia, jog parama skurstantiems ar ligoniams trukdo pasireikšti žmogaus laisvei, o pažangieji visuomenės atstovai ir jų tobulėjimas yra stabdomas tokių socialinės paramos procesų. Tačiau iš esmės šiuolaikiniai liberalieji teoretikai teigia, jog didžiausi trukdžiai žmogaus laisvei šiuolaikinėje visuomenėje – skurdas, ligos ir diskriminacija – individų gali būti išspręsti tik padedant vyriausybei. Visuomenė, veikdama per valstybę, privalo steigti ligonines, reguliuoti darbo sąlygas, gerinti darbininkų gerovę. Tokiu atveju, padedant visuomenei ir išsprendus šiuolaikinės visuomenės problemas, visi individai galės pajusti tikrąją laisvę (BRITANNICA).

Savo ruožtu konservatizmo ideologija pasisako už savanorišką bendruomenę, kuri oponuoja nesavanoriškam kolektyvizmui. Tokioje visuomenėje sprendimai tiesiogiai veikiantys piliečius yra priimami vietoje ir savanoriškai. Dalis tokių sprendimų priimami vietos valdžios, dalis privačių kompanijų. Tuo atveju, kai sprendimai priimami centrinės valdžios, bendruomenei kyla pavojus

Pasak konservatizmo šalininkų, reikalingi išmintingi suvaržymai valdžiai ir žmoniškajai aistrui/užsidegimui. Politiškai kalbant, galia yra individo galėjimas elgtis taip, kaip jam norisi, nepaisant aplinkinių norų ar poreikių. Esant tokiai situacijai, visuomenėje įsivyratų

anarchija, tačiau ji niekada nesitęsia ilgai, taigi ilgainiui išsivystytų į oligarchiją ar tironiją, o galia būtų sukoncentruota nedidelės grupės rankose. Todėl reikia riboti ir subalansuoti politinę galią taip, kad nekiltų anarchijos ar tironijos grėsmė. Norint to pasiekti bei išlaikyti laisvę ir teisingumą, būtini konstituciniai apribojimai, politiniai svertai, adekvati įgalinta veikti teisės sistema (KIRK, 2003).

3.2. Socio – ekonominė dimensija

Socio – ekonominė dimensija apima ideologijų pozicijas rinkos reguliavimo, ekonominio protekcionizmo, privatizacijos, mokesčių politikos ir kitus klausimus, susijusiu su valstybės vykdoma socialine ir ekonomine politika.

Socializmo ideologijos poziciją socio-ekonominiais klausimais galima apibūdinti kaip mišrią sistemą, apimančią privačią nuosavybę ir viešojo sektoriaus kuruojamą ir finansuojamą socialinių paslaugų sferą, apimančią mokslo, sveikatos apsaugos ir kitas socialines paslaugas, prieinamas visiems visuomenės nariams.

Socializmo šalininkai pasisako už išplėstinę socialinę apsaugą, apimančią ir skurdo bei socialinės apsaugos atskirties mažinimo klausimus bei užtikrinant gyventojams garantuojamas pajamas ligos, bedarbystės atveju ar pensijiniame amžiuje. Valdžiai socialistai suteikia regulatoriaus funkcijas, ginančias darbuotojų ir vartotojų teises, užtikrinančias darbuotojų teises, bendradarbiaujant su darbuotojais ir jų profesinėmis sąjungomis.

Šiuolaikiniai socialistai pasisako už progresinius mokesčius, nes tokie mokesčiai padeda surinkti lėšas socialinės apsaugos užtikrinimui. Kitaip tariant, jie palaiko ekonominių resursų pasidalijimą taip, kad būtų mažinama socialinė atskirtis.

Šiuolaikiniai liberalai atmets rinkos ir valstybės/vyriausybės atskyrimą, kuris buvo svarbus dvidešimtajame amžiuje. Pasak jų, laisva rinka neturėtų būti traktuojama kaip teorinis utopinis idealas. Be to, valstybė/vyriausybė nėra traktuojama kaip savaime neigiamas reiškinys, kurio įtaka rinkai privalo būti apribota. Šiuolaikiniai liberalai teigia, jog vyriausybė ir laisva rinka egzistuoja kartu, tačiau kartu yra viena nuo kitos nepriklausomos.

Šiuolaikiniai liberalai teigia, jog privatus ir viešasis sektoriai neturi būti atskirti, tačiau turi būti aiškiai atskirtos jų funkcijos. Fundamentalus skirtumas tarp klasikinio ir šiuolaikinio liberalizmo atsiskleidžia analizuojant rinkos reguliavimo klausimą. Kitaip nei klasikiniai, šiuolaikiniai liberalizmo teoretikai teigia, jog, norint pajusti realius rinkos pasiekimus,

būtina ją kontroliuoti. Pasak jų, nekontroliuojama rinka gali būti žalinga tiems, kurie neturi galimybių ją pasinaudoti arba yra ekonomiškai išnaudojami (pvz., darbininkų klasė). Be to, nereguliuojama rinka gali iššvaistyti sukauptus resursus ir panaudoti juos neefektyviai. Galiausiai, didžiausias dėmesys nereguliuojamoje rinkoje ilgainiui gali būti sutelkiamas į prabangos ar pasitenkinimo prekes, per mažai dėmesio skiriant svarbiausioms, tačiau dažnai mažiau pelningoms ar nepelningoms, reikmėms – ligoninėms, mokykloms, viešajam transportui ar pan. (BRITANNICA).

Laisva rinka yra sukuriama visuomenės ir valdžios, pastaroji savo ruožtu sukuria vertybes ir taisykles bei kitas sąlygas, be kurių laisva rinka būtų neįmanoma. Kitaip tariant, laisva rinka yra vyriausybės teisingo valdymo rezultatas.

Pasak liberalų, viena pagrindinių valstybės užduočių – sukurti laisvą rinką, kuri įgalintų individus rinkoje veikti laisvai ir individualiai. Rinkos ir individų laisvumas garantuojamas tuo atveju, kai darbdaviai nekontroliuoja didelių korporacijų ir sveikatos apsaugos. Kitaip tariant, liberalai pasisako prieš monopolijų ir stambių verslų egzistavimą. Norėdama įgalinti individus veikti laisvoje rinkoje, valstybė turi garantuoti pakankamą technologinę ir transporto infrastruktūrą, patenkinti būtiniausius poreikius bei užtikrinti individams galimybę gauti išsilavinimą. Tuo pačiu, individams turi būti sukurti svertai įtakoti vyriausybę kaip įmanoma tiesiogiai. Liberalizmas rinkos valstybėje: pirmiausia dėmesys individui, o ne verslui, korporacijoms ar vyriausybei, valstybė turi įgalinti individus įtakoti šias institucijas (WAYNE, 243).

Vyriausybė, veikiant laisvajai rinkai turi būti nuspėjama, o ekonomika ir visuomenė – stabili. Be stabilumo ir nuspėjamumo ekonominis augimas yra apsunkinamas, o laisvė tampa neįmanoma.

Liberalizmas apima politines reformas. Preziumuojant, jog status quo nėra idealus, bet tuo pačiu suprantant, jog greiti pokyčiai situaciją pablogintų. Reformos, pasak liberalizmo, yra balansas tarp stabilumo ir progreso. Šiuo aspektu liberalizmas iš esmės skiriasi tiek nuo konservatizmo (status quo iškeliančio virš reformų) tiek nuo kairiųjų bei kraštutinių dešiniųjų, kurie revoliucijas įvardija kaip būdą pakeisti fundamentaliai neteisingą status quo.

Liberalizmas pripažįsta, jog galia yra linkusi būti koncentruota – valdžios, korporacijų, individų klasės rankose, pan. Pasak liberalų, tokia galios koncentracija yra neįmanoma demokratijos ir laisvės kontekste, nes tam galiai susikoncentravus asmenų grupės

rankose, mažėja kitų individų galia. Liberalai siekia išvengti didelės galios koncentracijos bet kokios mažumos rankose. Liberalai siekia užtikrinti, jog galia būtų paskirstoma teisingu procesu. Politinė galia buvo sukurta konstitucine tvarka, kuri turi būti patobulinta. Ekonominė galia sukurta rinkos, kuri kartais yra iš esmės neteisinga. Valstybė turi įsikišti ir sustabdyti neleistinus procesus.

Liberalai vadovaujasi teiginiu, jog valstybė buvo kuriama kaip teisinė valstybė, o ne kaip žmonių valstybė. Taigi įstatymai, nors kartais nepatogūs, yra socialinio būvio pagrindas.

Liberalai tiki, kad visuomenė ir vyriausybė negali būti smerkiama, neatsižvelgiant į tai, kaip jos tvarkosi su kliūtimis ir sunkumais. Pasak liberalų, valstybės ir visuomenės veiksmingumas atsiskleidžia stebint, kaip jos tvarkosi su probleminiais visuomenės nariais.

Tuo tarpu konservatizmo ideologija, ekonominės integracijos kontekste siekia sumažinti valstybės vaidmenį visuose lygiuose. Konservatoriai tiki, jog egzistuoja nekintanti moralinė tvarka. Ši tvarka yra sukurta žmogui, o žmogus sukurtas jai – tokia tvarka yra konstanta, o moralės tiesos yra nuolatinės. Individai, siekiantys tik asmeninių poreikių patenkinimo, visuomenė, nesuvadovaujanti moralinės tvarkos normomis yra neteisinga ir pasmerkta.

Egzistuojanti tvarka sukurta tam, kad individai galėtų taikiai gyventi, egzistuojančios tvarkos keitimas sugriauna daug, o naudos atneša mažiau, nei iš pakeitimų tikimasi. Dėl pakeitimų atsiradusios naujos pasekmės yra menkai žinomos, tačiau joms taip pat bandoma surasti tęstinumą. Konservatoriai linkę pasilikti prie dabar esančios tvarkos, nes žinomi būdai, kaip tokioje tvarkoje gyventi, kitaip nei tuo atveju, kai, atsiradus naujai tvarkai, viską reikia kurti iš naujo – tai atneša daug sunkumų ir gali būti per sunku įveikti. Tvarka, teisingumas ir laisvė atsirado dėl ilgo socialinio proceso, tai yra amžių veiklos rezultatas. Pasak konservatorių, būtini pokyčiai privalo būti daromi lėtai ir laipsniškai, nesiekiant visko pakeisti iš karto.

Politikoje, pasak konservatorių, reikia laikytis precedento, principų ar išankstinių nuostatų, o ne šiuolaikinio racionalumo, nes dalykai, išvardinti prieš tai, susiformavo per ilgą laiką ir atitinka amžinos moralės principus.

Konservatoriai vadovaujasi atsargumo principu. Kiekvienas veiksmas turi būti apsvarstytas jo poveikio ilguoju laikotarpiu kontekste, o ne siekiant laikinų tikslų ar populiarumo. Pasak konservatorių, liberalai ir radikalai nesivadovauja atsargumo kriterijumi: jie daro reformas, siekdami trumpalaikių rezultatų, neapgalvodami neigiamų aspektų ir tikėdamiesi, kad nieko blogo neįvyks. Konservatoriai imasi veiksmų tik viską apgalvoję bei pasvėrę privalumus ir trūkumus, nes, staigios ir neapgalvotos reformos iššaukia poreikį jas vėl greitai pakeisti naujomis.

Konservatoriai nesiekia lygybės. Pasak jų, turi egzistuoti tam tikra nelygybė tarp socialinių sluoksnių, materialių sąlygų ir pan. Vienintelė teisinga lygybė yra lygybė prieš įstatymą. Socialinė ir kitokia nelygybė turi likti, geriausia, kad ji nusistovėtų ties visuomenės stabilumui grėsmės nekeliančia riba ir nekistų. Jei natūrali ir institucinė nelygybė būtų sunaikinta, nauja nelygybės forma būtų sukurta oligarchų ar kitų visuomenės atstovų .

Konservatoriai nesako, jog socialinė nelygybė yra tobulas dalykas. Pasak jų, kiekvienas utopijos siekis sukels maištus ir grąžins visuomenę į pradinę poziciją. Jų teigimu, žmonės nėra idealūs ir todėl santvarka, kurioje jie gyvena, negali būti tobula. Geriausia, ko galima tikėtis – pakenčiama tvarka, teisingumas ir laisva visuomenė, kurioje kai kurie neigiami aspektai nuolat ir neišvengiamai išryškės. Darant būtinas ir gerai apgalvotas reformas pakenčiama tvarka gali būti pagerinama.

Dar vienas ryškus konservatoriškosios ideologijos bruožas – įsitikinimas, jog laisvė ir nuosavybė yra tampriai susijusios. Kuo labiau paplitęs privačios nuosavybės turėjimas/valdymas, tuo stabilesnė ir produktyvesnė yra valstybė. Tolygus ekonominių gėrybių pasiskirstymas nėra ekonomikos augimo ženklas. Laisvoj visuomenėj niekas negali atimti nuosavybės teigdamas, jog tai naudinga visuomenei ar valstybei. Pasak konservatorių, nuosavybės turėjimas jos valdytojui sukuria tam tikras pareigas, kurias jis prisiima moraliai ir teisiškai (MILES, p. 6).

3.3. Partijų šeimų koncepcija

Kaip minėta anksčiau, siekiant ideologijos vaidmenį radikalioms dešinios politinių partijų rinkiminėje komunikacijoje, atliekamas tyrimas, būdingas analizuojant partijų priklausomybę šeimoms. Partijų kategorizavimas į šeimas, kurioms jos priklauso yra vienas iš dažniausiai naudojamų metodų, siekiant iširti politines partijas ar partijų sistemas. Ši prieiga pirmiausia buvo išplėta Rokkano studijose, kuriose tyrinėjo Europos valstybių politines sistemas ir išskyrė politines takoskyras, sukurdamas „išalusios“ partinių sistemų struktūros teoriją. Rokkanas teigė, jog partijų pozicijos gali būti skirstomos pagal politinę, socialinę, institucinę ir ideologinę dimensijas. Politinė dimensija atskleidžia, kokius interesus atstovauja partija, socialinė dimensija gyventojus padalija į didžiąsias ir opozicines grupes. Institucinėje dimensijoje konfliktas atskleidžiamas per organizacijos įtaką politinėje arenoje. Ideologinė dimensija apibrėžia grupes, turinčias jom būdingas įsitikinimų, vertybių ir interesų konfliktus.

Atsižvelgiant į šias dimensijas Rokkanas išskyrė keturias takoskyras bei priskyrė joms atstovaujančias partijų šeimas. Rokkano takoskyrų sąvoka įtraukia socialinę pasidalijimą, kuris atskiria žmones pagal mažiausiai vieną socialinę charakteristiką, tokią kaip gyvenamoji vieta, statusas, religija, ar etniškumas. Be to, individų grupės, turi įsisavinti bendrą identitetą ir, atsižvelgdamos į jį, veikti. Galiausiai, interesai turi būti išreikšti formaliai instituciškai.

Rokkanas išskyrė keturias svarbiausias takoskyras: centras – periferija, valstybė – bažnyčia, darbdavys – darbininkas ir miestas – kaimas. Rokkanas pastebi, jog šios takoskyros yra dinamiškos ir kinta, priklausomai nuo laiko ar kitų veiksnių. Nors Rokkano modelis buvo pritaikytas išskirtinai Vakarų Europos demokratijoms, partijų kūrimasis Rytų ir Centrinėje Europoje vyksta analogiškai šiam modeliui (MUDDE; MAIR; p. 214).

Partijų priklausomybė šeimoms tiriama keturiais būdais. Pirmuoju atveju analizuojamos partijų ištakos ir/arba sociologiniai veiksniai, nulėmę partijos susiformavimą. Kitaip tariant tai pačiai šeimai priskiriamos partijos, susiformavusios esant panašioms istorinėms aplinkybėms bei atstovaujančios panašius interesus. Laikui bėgant gali keistis partijų organizacinės struktūros ar elektorato poreikiai, todėl šiuolaikiniai ir pradiniai partijų prioritetai gali skirtis, tačiau esminės partijų pozicijos fundamentaliais klausimais išlieka tos pačios.

Antruoju atveju, partijų priklausomybė analizuojama tikrinant, kokioms tarptautinėms organizacijoms ar kitokiems susivienijimams priklauso partija. Partijų ryšio su tarptautinėmis organizacijomis nustatymas tapo vienu svarbiausiu priklausomybės partijų šeimai nustatymo metodu, tačiau jis turi reikšmingų trūkumų. Šis tyrimo metodas neišsamiai atspindi partijos priklausomybę šeimai ir yra mažai reprezentatyvus, nes organizacijos dažniau siekia didesnio narių skaičiaus, taip norėdamos turėti didesnius galios svertus, todėl mažai domisi narių ideologiniu homogeniškumu.

Trečiuoju atveju analizuojamas partijos vardas. Šis tyrimas grindžiamas įsitikinimu, jog pačios partijos geriausiai apsprendžia priklausomybę partijų grupei, nes vardą pasirenka atsižvelgdamos į savo ideologinį identitetą. Tačiau toks partijų skirstymas gali būti itin netikslus, ypač pagal pavadinimus į partijų šeimas skirstant buvusias sovietinio bloko valstybes, kurių partijų pavadinimai dažnai neturi fundamentalių tai partijos šeimai būdingų ideologinių ar sociologinių požymių.

Kitas tyrimo metodas partijų priklausomybę šeimoms tiria ieškant panašumų partijų vykdomoje politikoje, tačiau jo reprezentatyvumas nukenčia dėl per didelės priklausomybės nuo

nacionalinių skirtumų. Galiausiai, analizuojamas partijų panašumas ideologine prasme, tiriant partijų programas, narių pasisakymus ir pozicijas. Šioje dalyje išsamiau aptariamas pastarasis metodas, nes jis aktualus darbe atliekamam tyrimui. Partijų ideologija pirmiausiai yra įkūnijama būtent per politinę komunikaciją: tiek vidinę – partijos nariai yra nuolat indoktrinuojami per vidinę komunikaciją, tiek išorinę – siekdama rinkėjų paramos politinė partija turi turėti aiškiai apibrėžtą tapatumą bei reprezentuoti keletą esminių idėjų.

Tiriant partijų ideologiją naudojamos kelios priegijos – tiriami ekspertų vertinimai, politinių partijų atstovų elgesys, informacija, pasirodanti žiniasklaidoje arba oficialūs partijų pranešimai. Tačiau atliekant šiuos tyrimus gauti rezultatai yra sunkiai palyginami, todėl dažniausiai naudojama prieiga – politinių partijų programų analizė. Toks tyrimo metodas, nors dažnai vartojamas politikos moksluose, iš esmės yra tinkamesnis komunikacijos tyrimams, kadangi politinių partijų programos nėra tinkamas tyrimų objektas, siekiant atsakyti į klausimą, kokiomis realiai įsitikinimų sistemomis vadovaujasi viena ar kita partija priimdama sprendimus. Nepaisant to, šis metodas idealiai tinka analizuojant, kokias nuostatas ir įvaizdį partijos komunikuoja savo elektoratui, kadangi partijų rinkiminės politinės programos skirtos išimtinai elektoratui.

Naudojant šį tyrimo metodą analizuojamos partijų eilinių rinkimų programos, jų pozicijos tam tikrais klausimais. Pagal gautus rezultatus partijos yra grupuojamos ir priskiriamos tam tikrai partijų šeimai. Peteris Mayeris ir Cas Mudde'as skiria kelis tokio tyrimo privalumus. Pirmiausia, partijos klasifikuojamos ir grupuojamos pagal tai, ką jos pačios partijos pasirinko pabrėžti rinkimų programose. Be to, analizuojant rinkimų programas kelių rinkimų metu, galima identifikuoti ideologinius polinkius. Partijų rinkiminių programų tyrimas naudojamas itin dažnai, nepaisant to, jog nuolat renkama informacija apie partijų veiklą ar jų pozicijas konkrečiais atvejais, nes dažnai partijų reali veikla skiriasi nuo jų rinkiminių programų ir ten skelbiamų ideologinių nuostatų (MAIR; MUDE; p. 214-226).

Ideologijų analizės atveju tiriama ne ką partijos daro ar kaip formuoja savo darbotvarkę, o kas jos tokios yra ir kuriai partijų šeimai priklauso ideologine prasme, todėl, atliekant tokį tyrimą, būtina atsižvelgti į partijos ištakas ir sociologinius jos susiformavimo veiksnius.

Apibendrinant galima teigti, jog egzistuojant akivaizdiems politinių partijų šeimų ideologiniams skirtumams, jie turėtų išryškėti ir partijų rinkimų komunikacijos kontekste. Tačiau galima daryti prielaidą, jog rinkiminės komunikacijos metu partijoms formuojant rinkimų šūkius ir svarbiausias žinias tikslinėms grupėms, atsižvelgiant į tuometinės politinės situacijos aktualijas, sumažėja galimybė akcentuoti ideologines nuostatas, jos lieka menkai arba visiškai neiškomunikuotos, todėl ideologiniai partijų skirtumai yra niveliuojami.

4. IDEOLOGIJS VAIDMUO RADIKALIOS DEŠINĖS PARTIJŲ RINKIMINĖJE KOMUNIKACIJOJE

4.1. Tyrimo metodologija

Šiame darbe atliekamas tyrimas skiriamas į tris dalis. Pirmojoje dalyje analizuojama, kokias politinių partijų komunikacijos priemones naudoja radikaliosios dešinės partijos Austrijoje bei kokiais būdais jos perteikia ideologines nuostatas. Antrojoje tiriama radikalios dešinės partijų šeimos ideologija, atsiskleidžianti per partijų vykdomą komunikaciją. Radikalios dešinės programines nuostatas sunku priskirti kuriai nors iš klasikinių Europos ideologinių tradicijų. Vienas iš kriterijų, leidžiančių įvertinti, ar partijos turi tik kvazi-ideologiją, yra istorinė partijos ir partijos principų priklausomybė. Sisteminių ir programinių nuostatų nuoseklumo tyrimas, analizuojant partijų rinkimines programas sudaro antrąją tyrimo dalį.

Darbo tyrimas remiasi dviejų hipotezių tikrinimu:

1. Pirmoji hipotezė teigia, kad radikalios dešinės „ideologinės“ nuostatos pasižymi nenuoseklumu ir „skoliniais“ iš kitų ideologijų. Kitaip tariant, jei techniškai radikalioji dešinė Europoje ir sudaro tam tikrą grupę partijų, tačiau jas vienija ne bendra ideologija (politikos mokslų prasme), o kvazi-ideologija su populistiniais elementais: kalbėjimas „žmonių“ vardu, susipriešinimas su išsitvirtinusi elitu. Kitaip tariant, radikalioji dešinė Europoje negali būti tiesiogiai kildinama iš kitų klasikinių ideologijų, netgi iš klasikinio fašizmo: fašizmas numato pilną politinės sistemos reformavimą, visuomenės perstruktūravimą, „tvirtos rankos“ politiką. Tuo tarpu radikalioji dešinė apsiriboja „etninės demokratijos“, tai yra demokratijos, kurios subjektai yra tik tam tikros tautybės ir kultūros piliečiai samprata (GIVENS; p. 2-3). Tai reiškia, kad radikalioji dešinė iš esmės nepriklauso nei vienai Europos klasikinių politinių partijų šeimai. Šios hipotezės tikrinimas sudaro pirmąją daro tyrimo dalį.
2. Nuosekli ideologija apima visas politikos sritis – kultūrinę dimensiją (žmogaus teisės, užsienio politika, multikultūralizmas arba nacionalizmas) bei socio – ekonominę dimensiją (valstybės finansai bei rinkos/fiskalinė politika). Jei politinės partijos programa neturi nuostatų kai kuriais iš šių esminių klausimų, galima daryti

išvadą, kad tokia partija ideologijos politikos mokslų prasme neturi, taigi, galima kalbėti tik apie kvazi-ideologijos egzistavimą.

Toks tyrimo būdas buvo pasirinktas, siekiant tikslesnių rezultatų: vien dviejų partijų rinkiminių programų analizė neleidžia iki galo atsakyti į bendresnį klausimą dėl radikalios dešinės ideologijos egzistavimo. Tuo tarpu istorinė priklausymo partijų šeimoms analizė be empirinių pavyzdžių yra pernelyg spekuliatyvi.

Tyrimo objektas – radikalios dešinės partijų rinkiminė politinė komunikacija.

Tyrimo tikslas – ištirti ideologijos vaidmenį radikalios dešinės partijų komunikacijoje.

Uždaviniai:

1. ištirti radikalios dešinės ideologinis pagrindas partijų politinėje komunikacijoje;
2. ištirti, ar esama šių partijų retorikoje nuorodų į ideologiją kaip į harmoningą politinių įsitikinimų sistemą, ar galima kalbėti tik apie kvazi-ideologiją, kuri patenkina elektorato norą girdėti ryžtingą retoriką, tačiau nekuria jokių politinių sprendimų priėmimo principų.

Antrojoje darbo dalyje, naudojant analitinį aprašomąjį tyrimo metodą, analizuojama, kokias politinių partijų komunikacijos priemones naudoja radikaliosios dešinės partijos Austrijoje bei kokiais būdais jos perteikia ideologines nuostatas.

Pirmojoje darbo dalyje, tiriant radikalios dešinės partijų ideologiją komunikacijoje, analizuojama, ar šios partijos turi savarankišką ideologinę platformą bei kokios ideologinės nuostatos išryškėja jų komunikacijoje. Šioje darbo dalyje analizei naudojamas akademinis aprašomasis tyrimo metodas.

Antrojoje ir trečiojoje tyrimo dalyse analizuojamos nebe radikalios dešinės partijų šeimos Europoje charakteristikos apskritai, o konkrečių dviejų Austrijos partijų komunikacija. Analizuojant rinkiminės komunikacijos priemones, rinkiminę retoriką bei nuostatas, siekiama atsakyti į klausimą, ar esama šių partijų retorikoje nuorodų į ideologiją kaip į harmoningą politinių įsitikinimų sistemą, ar galima kalbėti tik apie kvazi-ideologiją, kuri patenkina elektorato norą girdėti ryžtingą retoriką, tačiau nekuria jokių politinių sprendimų priėmimo principų.

Šiame darbe analizuojamas ideologijos vaidmuo radikalios dešinės politinių partijų komunikacijoje. Tyrimo objektas – tiesioginė Austrijos radikalios dešinės politinių partijų

komunikacija. Tyrimui pasirinkta Austrijos, kaip tipinis šalies, kurioje radikalios dešinės partijos turi didelį visuomenės palaikymą, atvejis – kaip ir kodėl šioms partijoms pavyko sėkmingai užsitikrinti rinkėjų paramą? Darbe, naudojant lyginamąjį bei analitinį aprašomąjį tyrimo metodus bei remiantis pirminiais šaltiniais – partijų programomis bei jų vadovų pasisakymais – analizuojamos dvi šių partijų šeimą Austrijoje atstovaujančios partijos – Laisvės partija (LP) ir Aljansas už Austrijos ateitį (toliau – AAA).

Austrijos Laisvės partija (*Freiheitliche Partei Österreichs*) įkurta 1956 m. Ji buvo pagrįsta provokišku judėjimu, apėmė ir liberalizmo, ir nacionalizmo elementus. Pirmaisiais partijos vadovais tapo buvę naciai, tačiau, nepaisant to, partija turėjo nemažą visuomenės pasitikėjimą tarp tų žmonių, kurie nerėmė Austrijos Žmonių partijos, artimos katalikų bažnyčiai, ar Socialistų partijos. Nuo pat įkūrimo partija laimėdavo vietų parlamente, du kartus sudarė koalicinę vyriausybę. Pastarąjį kartą partija sudarė koaliciją po 1999 m. rinkimų, kuomet laimėjo beveik 30 proc. vietų parlamente. 2000 m. ji sudarė koaliciją su dešiniąja Žmonių partija.

Koalicija, į kurios sudėtį įėjo radikalios dešinės partija sukėlė didelį užsienio valstybių nepasitenkinimą. 14 ES valstybių narių paskelbė išaldančios bendradarbiavimą su Austrija, kol į valdančiąją koaliciją įeis Austrijos Laisvės partija. Tačiau koalicijos vykdoma politika pasirodė nesanti radikali, todėl sankcijos Austrijai buvo nutrauktos ir nepasikeitus koalicijos sudėčiai. Kituose rinkimuose partijai laimėjus mažiau vietų parlamente koalicija buvo išformuota. Tačiau pastarieji rinkimai parodė, jog Laisvės partija vėl tampa populiari – 2008 m. rinkimuose ji gavo 17.5 proc. rinkėjų balsų ir dabar užima 34 vietas.

2005 m., daliai Austrijos Laisvės partijos narių išstojus iš partijos, susikūrė Aljansas už Austrijos ateitį (*Bündnis Zukunft Österreich*). Visuomenės apklausos rodė, kad partija neturi palaikymo visuomenėje, todėl buvo manoma, jog po 2006 m. rinkimų ji turėtų išnykti. Tačiau partijai rinkimuose gavus kelias vietas, jos populiarumas ėmė augti, o 2008 m. rinkimuose partija gavo daugiau nei 10 proc. balsų ir šiuo metu partija užima 21 vietą parlamente. Nors partija apibūdina save kaip nepriklausomą nuo ideologijų, bet siekiančią tradicinių vertybių išsaugojimo, ji priskiriama radikalios dešinės partijų grupei.

Teoriniuose darbuose vienu ar kitu anksčiau paminėtu aspektu, šios partijos priskiriamos radikalios dešinės partijų grupei. Šiame darbe siekiama iširti, ar partijų, priskiriamų radikalios dešinės partijų grupei, rinkiminės komunikacijos metu ideologija yra svarbus veiksnys,

ar jos vaidmuo yra menkas. Pasirinktas laikotarpis apima rinkiminių programų, paskelbtų prieš pastaruosius parlamento rinkimus 2008 metais analizę.

Politiniai klausimai, kurių komunikacija tiriama šiame darbe, išskirti į kultūrinę ir socio-ekonominę dimensijas, remiantis Kriesi et al 2006 m. atliktu tyrimu. Skirstymas atliktas, siekiant įvardinti svarbiausias kategorijas, kurios leistų atskleisti partijų ideologiją.

4.2. Radikalios dešinės partijų šeima

Daugelis autorių pažymi, kad XX a. pabaiga – XXI a. pradžia – simbolinis radikalios dešinės partijų iškilimo ir legitimavimosi Europos politinėse sistemose aukso amžius. Susiformavus naujam elitui – atsiradus tokioms visuomenės grupėms kaip naujieji vyriausybės ar verslo lyderiai, kilo protestas prieš juos. Protestas prieš naujuosius lyderius ir institucijas daugelyje šalių įgavo formalizuotą pavidalą (BETZ, JOHNSON; p. 313-315). Naujieji nacionalistiniai judėjimai ne tik priėmė, bet ir garbino istoriškai susiformavusią tautą ir kultūrą, atmetė sprendimų priėmimo ir kontrolės sistemą, susiformavusią demokratišku mobilizacijos ir prekybos būdu. Nacionalistai siekė esančią tvarką pakeisti labiau autoritariška paskirstymo sistema. Tokie nacionalistinių judėjimų siekiai sulaukė žemesniojo sluoksnio paramos (FLORA, KUHNLE, URWIN; p. 294-302).

Globalizacijos kontekste susiformavo ir vis didesnę įtaką turi radikalios dešinės partijų šeima. Didėjanti politinė, ekonominė ir kultūrinė konkurencija sukūrė dvi naujas grupes – naująjį elitą ir žemesnįjį sluoksnį. Pirmajam sluoksniui Rokkanas priskiria naujuosius politikos ir verslo lyderius, kartu jiems priskiriami tarptautinėje rinkoje konkurencingai veikiančių įmonių kvalifikuoti darbuotojai bei individai, vadinantys save kosmopolitais. Žemesniajam sluoksniui priskiriami darbuotojai, dirbantys tradiciškai apsaugotuose (protekcjonistiniuose) sektoriuose, nekvalifikuoti darbuotojai bei tie, kurie save stipriai identifikuoja su nacionaliniu pagrindu egzistuojančia bendruomene.

Žemesniojo sluoksnio atstovai palaiko tokias politines partijas, kurios deklaruoja paramą jiems per protekcjonistines priemones, tokias kaip darbo vietų apsaugojimas per imigracijos stabdymą bei kurios nacionalinių sienų ir nepriklausomybės svarbą. Tuo tarpu naujojo elito atstovai reiškia paramą toms politinėms jėgoms, kurios pasisako už nacionalinių sienų atvėrimą bei palaiko tarptautinę integraciją (CAIANI, p. 379-382).

Naujai susiformavusios klasės nepakeitė Rokkano išskirtų takoskyrų, tačiau juos transformavo ir apjungė. Keturi Rokkano išskirtos takoskyros globalizacijos kontekste gali būti apjungti į dvi – kultūrinę (religinę) ir socio-ekonominę (klasių) (KRIESI, Hanspeter, 2006). Pastaruoju atveju naujai susiformavę sluoksniai sukuria opoziciją tarp politikos, orientuotos į valstybę arba į rinką. Pirmuoju atveju politika tampa protekcionistinė, tuo tarpu antruoju – akcentuojama būtinybė valstybei konkuruoti tarptautinėje rinkoje. Kultūrinės takoskyros kontekste žemesnysis sluoksnis linkęs ginti tradicinį etniškumą ir kultūrinį charakterį, pasisakyti prieš integraciją ir imigraciją (RYDGREN, p. 739-745).

Pasikeitusios takoskyros įtakojo ir partinių sistemų raidą. Tradiciškai svarbiausias pozicijas politiniame gyvenime užimdavo socialdemokratų partijos, atstovaujančios kairiąją ideologiją, liberaliosios ir dešiniojoje politinio spektro pusėje save pozicionuojančios konservatorių arba krikščionių demokratų partijos. Šiuo metu politinis spektras pasipildė naujosios kairės ir žaliųjų partijomis kairėje bei radikaliosios dešinės partijomis. Senosioms spektro partijoms nespėjant prisitaikyti prie pasikeitusių takoskyrų arba atstovaujant naujam elitui, naujosios partijos užima vis svarbesnę vietą politiniame gyvenime. Savo ruožtu radikalios dešinės partijos ideologiją grindžia visuomenės ir naujojo elito supriešinimu, pozicionuodamos save visuomenės atstovų vaidmenyje (MUDDE, 2004; p. 562)

Kita vertus, Europos partinių sistemų raidą stipriai veikia vienas specifinis veiksnys – Europos Sąjungos reguliavimo plėtra. Gilėjant Europos integracijai, ES politikos klausimai tampa vis glaudžiau susiję su valstybių vidaus politika. Galima išskirti bent keletą reikšmingų aspektų, kuriais ES integracija veikia nacionalinių partijų darbotvarkes, o taip pat ir politinę komunikaciją. ES integracija ir trys ES pagrindinės laisvės reiškia, kad ES valstybės narės kartais privalo eiti į kompromisą su kitomis ES valstybėmis narėmis ir prisitaikyti prie ES lygmeniu priimamų sprendimų. Tokia situacija yra palanki politinėms partijoms ta prasme, kad dalis kliūčių ar visuomenės patiriamų sunkumų gali būti paaiškintos elektoratui labai paprastai – „sunkumai atsirado dėl ES kaltės“, kita vertus, ES „korumpuotas ir elitistinis biurokratinis aparatas“ yra lengvai užpuolamas „priešas“, kuris retai kada reaguoja į nacionalinių partijų retorinius išpuolius jo atžvilgiu. Atsižvelgiant į tai, kad ES vykstantys procesai eiliniam rinkėjui paprastai atrodo pernelyg painūs, tolimi ir sudėtingi, būtent politikai ir partijos yra pagrindiniai ES politikos aiškintojai, todėl gali laisvai manipuliuoti interpretacijomis. Lyginant su kitomis naujienomis, netgi žiniasklaida nesistengia konkuruoti su politikais aiškindama ES politikas, kadangi procedūros

ir galimos pasekmės yra painūs. Tokia situacija yra vienas pagrindinių Euroskepticizmo įsitvirtinimo Europoje veiksnių.

Analizuojant radikalios dešinės politinių partijų ideologijos vaidmenį rinkiminėje komunikacijoje, svarbu išskirti fundamentalius šios ideologijos bruožus. Pirmiausia, radikalios dešinės partijoms kultūrinės dimensijos kontekste būdingas protekcionizmas. Radikalios dešinės partijos sukuria opoziciją atvirų sienų politikai. Tokią protekcionizmo išraišką jos grindžia kylančia grėsme nacionaliniam identitetui, kuri gali atsirasti dėl aktyvėjančios socialinės ir kultūrinės konkurencijos. Pasak jų žmonės nėra vienodi ar lygiateisiai. Tai grindžiama kultūriniais ir etniniais skirtumais. Radikalios dešinės ideologija teigia, jog valstybės pareiga apsaugoti moralinius, kultūrinius ir dvasinius etninės bendruomenės interesus (SWYNGEDOUW, IVALDI, p. 4-7). To pasekoje, radikalios dešinės partijas galima įvardinti kaip ksenofobiškas ar netgi rasistines, pasisakančias prieš imigraciją bei tradicines partijas ir naująjį elitą, kuris remia palankias imigracijos sąlygas. Komunikuodamos šį ideologijos aspektą radikalios dešinės partijos sukuria žemesniosios klasės baimę, skatina jų priešinimąsi nacionalinių sienų atvirumui.

Siekdami užtikrinti etninės bendruomenės išlikimą, radikalios dešinės atstovai pasisako už realios galios užtikrinimą bei skatina suteikti kuo daugiau galių valstybės jėgos struktūroms, kartu skatina visuomenę laikytis tvarkos ir disciplinos. Kartu ragina didinti bausmes net už smulkius nusikaltimus, nepaliekant jokių lengvinančių ar kitų aplinkybių galimybės bausmei sumažinti.

Etninė bendruomenė šioms partijoms svarbesnė už individą, joms asmuo negali egzistuoti individualiai, neatsižvelgiant į etninę priklausomybę. Kultūrinis nacionalizmas sukuria svarbius ideologinius pamatus. Akcentuojamas ne individas, o tauta kaip individų, besidalijančių kultūrine ir etnine kilme, kalba ir rase, vienetą, egzistuojantis konkrečiai apibrėžtoje teritorijoje. Tauta turi gyventi tam tikroje, istoriškai nulemtoje, etniniais pagrindais apibrėžtoje teritorijoje (MINKENBERG, p. 3-5).

Socio-ekonominės dimensijos kontekste radikalios dešinės partijoms būdinga neoliberalaus ekonomikos aiškinimo modelio interpretacija, nesikertanti su propaguojamos visuomenės modelio koncepcija. Taigi tokios partijos derina laisvos rinkos ir nesikišančios valstybės (laissez-faire) principus su gerovės valstybėms būdingomis paslaugomis, derinant privačią iniciatyvą ir socialinę apsaugą, padeda pritraukti elektoratą ir iš vidurinėsios, ir iš darbininkų klasės.

Privati nuosavybė, laisvė ir individualumas, pasak radikalios dešinės partijų ideologijos, yra didesnės vertybės nei valstybės kišimasis, nes pastarasis trukdo veikti laisvai rinkai. Ekonominė šių partijų dimensija gali būti įvardijama kaip populiarusis kapitalizmas, paremtas nuosavybės ir atsakomybės įtvirtinimu. Šioms partijoms būdingas ekonominis liberalizmas, grįstas privatizacija ir pajamų mokesčių mažinimu. Kita vertus, radikalios dešinės partijos pasisako prieš globalizaciją ir laisvą prekybą, kosmopolitizmą, išlaikyti verslą vietos verslininkų rankose, priešinantį tarptautinių kompanijų veiklai. Šių partijų ideologija aktyviai gina darbo vietas, jai būdinga darbininkų ir socialiai remtinų asmenų socialinių teisių apsauga (SWYNGEDOUW, IVALDI, p. 10-12).

Ekonominis liberalizmas būdingas vidaus, bet ne išorinei politikai. Radikalios dešinės partijų ideologija pasižymi euroskepticizmu. Viena vertus, jos pasisako už bendrą gynybą, teigdamos, jog Europos Sąjungai reikalinga bendra kariuomenė (ateityje siekiant atremti islamo šalių atakas), taip pat kalba apie būtinybę turėti bendras policines struktūras, užkertančias kelią nusikalstamumui, narkotikų prekybai ir imigracijai, pritaria bendrai užsienio politikai. Kita vertus, joms nepriimtina ES, kaip valstybių sąjungos idėja. Radikalios dešinės partijos siekia ją įtvirtinti kaip suverenių piliečių ir valstybių konfederaciją. Kitaip tariant, iš esmės vidaus politikoje, radikaliosios dešinės partijų požiūriu, reikalingi tik nežymūs pokyčiai, visos grėsmės visuomenės stabilumui ir gerovei iš esmės kyla iš išorės. Politinės komunikacijos požiūriu, tokia pozicija labai patogi: viena vertus, visu iš išorės kylančiu grėsmių neutralizuoti neįmanoma, šimtaprocentinė pergalė neįmanoma. Kita vertus, būtent todėl visas vidaus politikos nesėkmes galima "nurašyti" išorės poveikiui, o visus laimėjimus priskirti sėkmingiems vidaus politikos sprendimams. Gebėjimas elementariai paaiškinti dėl globalizacijos sudėtingu tapusį vidaus ir išorės politikos ryšį - viena didžiausių radikaliosios dešinės sėkmių.

Taigi, atsakant į klausimą, ar radikali dešinė gali būti siejama su kuria nors iš tradicinių ideologinių partijų šeimų Europoje, atsakymas galėtų būti teigiamas, tačiau tai nereiškia, kad radikalios dešinės partijų šeima turi nuoseklias ideologines nuostatas. Pirmiausia, radikaliosios dešinės partijų šeimą vargu ar galima vadinti savarankiška, greičiau jos ideologija laikytina paradoksaliu radikalaus liberalizmo ir radikalaus tradicionalizmo mišiniu: radikalus ekonominis liberalizmas + radikalus kultūrinis tradicionalizmas. Daugelis akademikų pastebi, kad radikaliosios dešinės partijos, ypač po 2003-2005 m. gali būti aprašomos kaip šizofreniškos partijos: viena vertus, minėtu laikotarpiu radikaliosios dešinės jėgos tapo mažiau radikaliomis savo

politiniuose pasirinkimuose ir iš esmės ėmė priimti politinius sprendimus labai artimus visoms kitoms centro/catch all partijoms (DE LANGE; 411-435). Kita vertus, realų originalios ideologijos nebuvimą maskavo kvazi-ideologija kaip retorinis konstruktas, kuris leido radikalčiai dešinei politinių partijų komunikacijos kontekste leido save priešpriešinti su aptakiomis frazėmis kalbančiomis tradicinėmis partijoms. Tokia pseudo-ideologija iš esmės buvo sukonstruota vadovaujantis tradicine populizmo logika (GIVENS, 8):

2 lentelė. Populizmo bruožai ir radikaliosios dešinės kvazi-ideologinės nuostatos

<i>Bendrieji populizmo kaip politinės komunikacijos strategijos bruožai</i>	<i>Radikaliosios dešinės kvazi-ideologinės nuostatos</i>
<p>Aiški „draugo-priešo“ skirtis („mes kartu su žmonėmis“ versus „jie prieš mus ir žmones“)</p> <p>Tam tikrų socialinių grupių išskyrimas iš visuomenės taikant šiai grupei negatyvias charakteristikas (pvz., „seimūnai“, „oligarchai“, „valdininkai“, „elitas“, „imigrantai“, etc.)</p>	<p>Nacionalizmas – didžioji dalis problemų kyla dėl imigrantų, tarptautinio nusikalstamumo, didelio tarptautinių organizacijų kišimosi į vidaus reikalus, tarptautinių finansų korporacijų veiklos, kt. „Mes – tautiečiai“ prieš „juos – kitataučius“.</p> <p>Imigrantų išskyrimas.</p>
<p>Anti-sistemiškumas, populistinė komunikacijos strategija grįsta teiginiu, kad dabartinis elitas yra iš esmės korumpuotas ar nekvalifikuotas, tuo tarpu, naujoji politinė jėga yra kilusi iš „už dabartinės sistemos ribų“, kitaip tariant, nėra su dabartiniais blogai valdančiais elitais susijusi nei asmeniniais, nei korupciniais ar kitais ryšiais, geriau žino paprastų žmonių problemas, kt.</p>	<p>Visų valdančių elitų radikali kritika, akcentavimas, kad visos kitos politinės jėgos jau yra buvusios vyriausybėje, tačiau nepajėgė išspręsti svarbiausių visuomenės problemų.</p>

4.3. Austrijos radikalios dešinės politinės komunikacijos priemonės

Kaip jau minėta, radikalios dešinės partijų elektoratą sudaro žemesniojo sluoksnio atstovai, turintys žemesnį išsilavinimą ir pajamas, pasižymintys nusivilimu valdžia bei esama socio-ekonomine situacija. Austrijos radikalios dešinės partijos, atsižvelgdamos į jų tikslines

auditorijas preferencijas, rinkiminės kampanijos metu išryškino tokius ideologinius aspektus, kurie atitinka elektorato poreikius.

Politikos strategija ir ideologija neišvengiamai turi kalbos dimensiją, kuri elektorato požiūriu yra esminė (NORRIS, 1999; 1-17). Nepaisant to, jog rinkiminės programos traktuojamos vienu iš reikšmingiausių rinkiminės kampanijos elementų, tačiau tinkamas komunikacijos priemonių, kaip vaizdinės medžiagos bei partijos šūkių, naudojimas, išskirtini kaip esminiai rinkiminės kampanijos komponentai. Partijų rinkiminiai šūkiai yra vienas iš tiesioginių politinių partijų komunikacijos kanalų. Jais partijos įvardina ir signalizuoja auditorijai svarbiausius aspektus, kuriais vadovaujantis ruošiasi vykdyti politiką.

Atkreiptinas dėmesys, jog pagrindiniai partijų rinkiminiai šūkiai atspindi kai kuriuos radiklios dešinės partijų ideologijai būdingus aspektus. LP rinkiminiais šūkais pirmiausia išryškina atskirtį tarp politinio elito ir visuomenės, pabrėžiant priešpriešą tarp jų bei partijos ir visuomenės bendrumą. Dominuojanti LP rinkiminių šūkių frazė, kuria buvo baigiami visi rinkimų kampanijos metu skelbti šūkiai, buvo „Jie – prieš Jį. Nes JIS – už JUS“ („*Sie sind gegen IHN. Weil ER für EUCH ist*), taip pabrėžiant partijos lyderio Heinz-Christiano Strachės menamą ryšį su Austrijos žmonėmis bei politinio elito priešpriešą jam, o tuo pačiu ir visuomenei. Tuo tarpu AAA rinkiminėje kampanijoje dominavusiuose šūkiuose ryškios AAA antitezės dominuojančiam politiniam elitui nėra, kita vertus, kaip pažymi rinkiminės komunikacijos specialistai, akivaizdi priešprieša buvo pakeista švelnesne, tačiau taip pat populistine formuluote: visi kampanijos šūkiai buvo baigiami „Jūsų labui“ (*Deinetwegen*). Toliau partijų vartoti šūkiai, taip pat partijų vadovų pasisakymai bei rinkiminės programos, orientuotas į pastaruosius rinkimus analizuojami taikant kultūrinės ir ekonominės dimensijų skirtį.

Partijų rinkiminiuose šūkiuose pastebimi keli šūkiai, priskirtini kultūrinei dimensijai. LP kultūrinės dimensijos kontekste galima išskirti akivaizdžią priešpriešą ES („Žmonių atstovai vietoje ES išdavikų“ (*Volksvertreter statt EU-Verräter*) bei imigracijai („Mūsų šalis – mūsų vaikams“ (*Unser Land für unsere Kinder*) ir nacionalinio identiteto akcentavimui („Tai apie mus austrus“ (*Jetzt geht's um UNS ÖSTERREICHER*). Vienas iš AAA rinkiminių šūkių – „Austrija – austrams!“ (*Österreich den Österreichern!*) – taip pat priskiriamas kultūrinei dimensijai. Šie šūkiai aiškiai apibūdina šių partijų siūlomą skirtį tarp simbolių „mes“ ir „jie“. Abiejų partijų „mes“ ir „jie“ sampratos susijusios su „tautinės demokratijos“ vizija, tai yra, valstybe, kurios funkcija yra užtikrinti pagrindines laisves bei teises pirmiausiai etniniams „tautiečiams“.

Partijų rinkiminiuose šūkiuose akcentuoti vos keli ekonominei dimensijai priskirtini aspektai. LP atveju akcentuojamas dėmesys socialinei apsaugai (“Socialinė apsauga mūsų žmonėms” (*Soziale Sicherheit für unsere Leute*), “Socialinis vietoj socialistinio” (*Sozial statt sozialistisch*), ir vidurinėsios klasės išskirtinumui (“Šaliai reikia vidurinėsios klasės” (*Heimatland braucht Mittelstand*). Tuo tarpu AAA apsiribojo vieninteliu šūkiu, orientuotu į ekonominius klausimus - “Eiti socialiniu keliu!” (*Den sozialen Weg gehen*).

Partijos radikaliajai dešinei būdingas nuostatas perteikė ne rinkiminiuose šūkiuose, bet ir rengdamos akcijas ir mitingus. LP surengė eitynes, kuriose buvo pagerbtas austrų kilmės lakūno, tarnavusio nacistinėje kariuomenėje II pasaulinio karo metais, atminimas. Minėjimo metu vienas iš LP atstovų, Gottfried Kussel, kalbėjo apie Austrijos atžvilgiu neteisingą sprendimą mokėti kontribucijas nuo karo nukentėjusioms šalims, kartu akcentuodamas būtinybę apriboti eurointegracinius procesus bei vykdyti protekcionistinę politiką.

Be to, siekiant pritraukti jaunimo paramą, rinkiminės kampanijos metu buvo transliuojama dar 2006m. partijos lyderio Strache įrašyta daina, kurioje akcentuojama valdančiojo elito ir visuomenės atskirtis, akcentuojama tai, jog LP atstovauja eilinių visuomenės narių interesus, todėl elitas pasisako prieš ją (STRACHE, 2006).

Apibendrinant galima teigti, kad radiklios dešinės komunikacijos priemonėse, tokiose kaip rinkiminiai plakatai ar masiniai renginiai, išryškina tokius prioritetus, kurie artimi elektorato lūkesčiams. Partijų rinkiminės komunikacijos strategijos iš esmės vadovavosi principu “pasakyti tai, ko nesako jokios kitos partijos tokiais būdais, kurių kitos partijos nenaudoja”. Nuorodos į II Pasaulinio Karo laikotarpio dešiniuosius buvo vienas iš būdų a) užsitikrinti viešumą, nes tokios akcijos neišvengiamai patraukia žiniasklaidos dėmesį; b) daryti simbolinę nuorodą į radiklios dešinės ideologiją (kurios realiai nei vienos iš partijų rinkiminės programos neatspindi). Pastarasis pasirinkimas partinėje sistemoje, kurioje stinga ideologinio apibrėžtumo tapo sėkminga strategija: visuomenėje atsirado paklausa ideologijai, todėl simbolinės nuorodos ir ideologijos imitavimas leido pritraukti tą elektorato dalį, kuriai stigo aiškumo, o visos kitos politinės jėgos atrodė tarpusavyje vienodos ir dėl to kėlė nusivylimą.

4.4. Ideologija Austrijos radikalios dešinės politinių partijų komunikacijoje

Politiniai klausimai, kurių komunikacija tiriama šiame darbe, išskirti remiantis Kriesi et al 2006 m. atliktu tyrimu. Skirstymas atliktas, siekiant įvardinti svarbiausias kategorijas, kurios leistų atskleisti partijų ideologiją.

Pirmiausia, analizuojama kultūrinė dimensija. Šiuo atveju glai būti išskiriamos dvi subkategorijos, kurias apibendrintai galima vadinti kultūriniu liberalizmu ir Europos vizija. Pirmuoju atveju analizuojama pozicija žmogaus teisių principais, taip pat patriotizmo, nacionalinio solidarumo, nacionalinio suverenumo tradicijos klausimais. Europos vizijos kontekste analizuojama parama integracijai, taip pat ir plėtrai, ir narystei ES. Kieta imigracijos politika ideologiškai būdinga dešiniosioms ir radikalioms dešiniosioms partijoms.

Kitoje dalyje analizuojama socio – ekonominė dimensija. Čia taip pat išskiriamos dvi subkategorijos – biudžetas ir ekonominis liberalizmas. Pirmuoju atveju tiriamos partijų pozicijos biudžeto, mokesčių klausimais. Ekonominis liberalizmas apima paramos valstybės reguliavimui, konkurencingumo ir privatizacijos klausimus. Taip pat priešiniama rinkos reguliavimui, ekonominiam protekcionizmui žemės ūkio ir kituose sektoriuose. Radikaliosios dešiniosios partijos ideologiškai turėtų remti ekonominį liberalizmą bei subalansuotą biudžetą, vidutines ar mažesnes viešąsias išlaidas.

4.4.1. Kultūrinė dimensija

Atlikti tyrimai bei teoriniai darbai, apžvelgiantys radikalios dešinės partijų pozicijas rodo, jog kultūrinės dimensijos suvokimas yra akivaizdi priešprieša kultūriniam liberalizmui, teigiančiam, jog individas turi būti laisvas nuo visų jam primetamų kultūrinių normų, suvokimui, jog visos religijos yra toleruotinos. Kultūrinis liberalizmas taip pat pasisako už bet kokią privataus gyvenimo ar šeimos modelį, koks priimtinas individui, o joks gyvenimo būdas nėra geresnis už kitus.

Žmogaus teisės

LP programoje remiamasi liberalizmo ideologija ir teigiama, jog žmogaus laisvė, apimanti fizinę, dvasinę, religinę, politinę ir ekonominę formas yra pamatinė vertybė. Ji aukščiau už bet kokią biurokratinę ar kitokią priespaudą, tačiau asmuo gali būti laisvas tiek, kiek nekenkia kitiems individams, kitaip tariant, individas, gaudamas teisę į laisvę, kartu prisiima įsipareigojimus aplinkiniams. Laisvė valstybėje turi būti apsaugota įstatymais bei politine ir asmenine valia, subalansuojant teises ir pareigas.

Bendruomenei, siekiančiai augti ir tobulėti, asmens laisvė yra aukščiausia vertybė. Laisvė gali egzistuoti tik tuo atveju, jei ją užtikrina valdžia ir įstatymai. LP taip pat remia konservatoriškosios ideologijos akcentuojamą šeimos, kaip visuomenės vieneto teisę rinktis laisvės formą, konceptą, tačiau pabrėžia, kad šeimoje asmens laisvė turi būti gerbiama ir saugoma. Tame pačiame šeimos kontekste minima ir etninių mažumų teisė rinktis jiems priimtina šeimos gyvenimo modelį ir pabrėžia to pasirinkimo neliečiamybę. Partijos programoje teigiama, jog individai negali būti diskriminuojami dėl jų įsitikinimų, tai privalo užtikrinti pliuralistinė ir atvira visuomenė.

LP teigia, jog eutanazijos legalizavimas ar genų inžinerija prieštarautų žmogaus teisėms, todėl prieštarauja jų legalizavimui. Teigiama, jog kiekvieno žmogaus asmenybei turi būti jaučiama pagarba, todėl niekas, net jis pats, negali sąmoningai jai kenkti.

AAA taip pat teigia, jog žmogaus orumas yra pamatinė politikos vertybė, o valstybės pareiga – jį saugoti ir ginti. Visuomenė privalo užtikrinti individo laisvę, jo apsisprendimų laisvę, tačiau kartu turi būti apibrėžtos individo pareigos visuomenei. Asmens nepriklausomybė turi būti kuriama konstitucijos numatytuose demokratijos rėmuose.

AAA deklaruoja, kad teisingumą vertina labiau nei egalitarizmą. Partijos programoje teigiama, kad svarbiausia užtikrinti vienodą teisingumą visiems, nepriklausomai nuo jų lyties, rasės ar socialinio statuso. Esant tokioms sąlygoms, gali būti sukurta besivystanti, solidari ir pastovi visuomenė. Kaip ir LP, AAA akcentuoja kartu su teisėmis prisiimamas pareigas, kurias siūlo įgyvendinti stiprinant tiesioginės demokratijos plėtrą.

Pabrėžtina, jog LP akcentuoja paramą tradiciniam šeimos modeliui, taip išreikšdami priešišumą homoseksualiems santykiams bei diskriminuodami jų teises (Klement). Tuo tarpu AAA programoje teigiama, jog privalo būti užtikrintos visos žmogaus teisės, įskaitant teisę į gyvenimo būdą.

Apibendrinant, galima teigti, kad abiejų partijų žmogaus teisių samprata liudija originalios ideologinės minties stygių: tiek LP, tiek AAA žmogaus teisių sampratą „skolinasi“ ir tradicinių dešiniųjų – konservatorių. Tokia žmogaus teisių samprata iš esmės prieštarauja „tautinės demokratijos“ sampratai, apibūdintai aukščiau, kuri iš esmės ir buvo pagrindinis abiejų partijų rinkiminis šūkis. Pagrindinis neapibrėžtumas, kylantis dėl minėto prieštaravimo yra, kas laikytini tokios „tautinės demokratijos“ subjektai? Ar tik etniniai austrai? Ar šiai kategorijai priklausytų ir Austrijoje jau įsikūrę senosios kartos imigrantai? Analogiškai, jei abi partijos nevensia homoseksualumo vadinti „mirties kultūra“, kurios reikėtų „bijoti“, ar galima teigti, kad jų politinėse programose išsakytos pozicijos dėl individo laisvės viršenybės prieš valstybės reguliavimą ir teisę į individualų apsisprendimą dėl priimtino šeimos modelio tebėra aktualios?

Patriotizmas, nacionalinis identitetas

Patriotizmas ir nacionalinis identitetas yra pamatinės radikalios dešinės partijų šeimos ideologinės vertybės. LP partijos programoje teigiama, jog Austrija turi didžiuotis savo istoriniu ir kultūriniu palikimu, tradicijomis ir pasiekimais. Valdžia turi padėti žmonėms suprasti didingas šalies tradicijas bei įskiepyti norą jas puoselėti. Partijos programoje taip pat pabrėžiama, jog Austrijos tradicijos ir regioniniai skirtumai turi būti išsaugoti, nepaisant globalizacijos įtakojamo regionų ir valstybių supanašėjimo. Nors, pasak partijos vadovo H. Strachės, ES siekia niveliuoti šalių identitetą, Austrija privalo šiam spaudimui atsilaikyti ir išsaugoti dvasinį ir kultūrinį identitetą (STRACHE, 2008).

AAA programoje teigiama, jos tradicijos ir kultūra yra valstybės ir tautos identiteto šaltinis. Tik tuo atveju, kai visuomenė ir valdžia vertina valstybės šaknis, šalis gali pasiekti geresnės ateities. Savo veiklą partija teigia grindžianti būtent šiomis vertybėmis. Vietos kultūros, tradicijų ir identiteto išsaugojimas privalo būti svarbiausias valdžios uždavinys. Globalizacijos procesai, pasidėję imigracijos srautai kelia grėsmę šių pamatinių vertybių išlikimui. Nacionalinis identitetas turi būti išsaugotas sukuriant tokias visuomenės koegzistencijos taisykles, kurias įpareigotų imigrantus integruotis bei gerbti šalies kultūrą ir identitetą.

Imigrantai ir mažumos

Radikalios dešinės partijų šeima, komunikuodama mažumų ir imigracijos tema, kategoriškai pasisako prieš imigracijos procesus, imigrantų teises laiko mažiau svarbiomis, nei vietos gyventojų, taigi pasižymi radikaliai diskriminacinėmis pažiūromis. Be to, radikali dešinė atmeta tautinių mažumų teisę puoselėti savo tradicijas.

Tuo tarpu LP programoje teigiama, jog Austrija pasižymi regionų ir etninių grupių skirtumais. Austrijos žemėse gyvena austrų, vokiečių, kroatų, slovėnų, slovākų, čekų ir vengrų etninės grupės. LP teigia, jog visos šios bendruomenės privalo gerbti kitų teises ir kultūrinius skirtumus, o tai privalo užtikrinti šalies įstatymai ir Vyriausybė. Tiesa, LP pabrėžia šių etninių grupių išskirtinumą, nes jų įsitvirtinimas Austrijoje susiklostė istoriškai, todėl privalo būti gerbiamas kiekvienos šių grupių etnis ir kultūrinis identitetas.

LP, kalbėdami apie tai, jog valstybių sienos ne visada sutampa su tautine vietovių sudėtimi, pabrėžia būtinybę apsaugoti etninių mažumų teises. Joms turi būti suteikta politinė ir kultūrinė autonomija, taip išsaugant mažumų identitetą. Programoje itin pabrėžiama vokiečių mažuma Austrijoje ir būtinybė ginti šios mažumos interesus. Tokia pozicija gali būti aiškinama istorine partijos raida ir jos susiformavimui pan-germaniško judėjimo pagrindu.

LP programoje pabrėžiama, jog Austrijoje privalo būti sudarytos sąlygos kontroliuoti ir riboti imigracijos srautus. Tokia nuostata grindžiama dideliu gyventojų tankumu ir menkais šalies ištekliais, kurie, pasak LP, gali aprūpinti vietos gyventojus, tačiau negali aprūpinti neriboto imigrantų skaičiaus. Per didelis imigrantų skaičius, darbo vietų mažėjimas ir gyvenimo kokybės prastėjimas gali sukelti socialinius neramumus, todėl būtina tam užkirsti kelią. Tačiau apribojimų imigracijai LP siūlo netaikyti karo pabėgėliams, ar kitiems žmonėms, kurių gyvybei jų šalyje gali grėsti pavojus. Neribojama imigracija gali įtakoti neigiamus darbo rinkos ir atlyginimo už darbą pokyčius. Egzistuojantis nedarbo lygis parodo, jog nekvalifikuotų darbininkų imigracija negalima, nebent imigrantai dirbtų sezoninį darbą, turėdami trumpalaikes darbo Austrijoje visas.

LP programoje teigiama, jog jie siekia gerovės valstybės kūrimo. Pagrindinis uždavinys, siekiant įgyvendinti šį tikslą partijai – imigracijos sustabdymas. Teigiama, jog imigracija šaliai atneša daugiau žalos nei suteikia naudos. LP pabrėžia, jog šaliai priimtini tik tokie imigrantai, kurie užima laisvas darbo vietas, į kurias nepretenduoja vietos gyventojai. Programoje skelbiama, kad šalis surinktus mokesčius turi naudoti sveikatos apsaugai, vaikų gerovei ir pensijoms, o ne imigrantų išlaikymui, todėl nedirbantys imigrantai neturėtų gyventi Austrijoje.

Imigracijos politikos fundamentaliu principu LP laiko krikščioniškosios tradicijos pagrindą socialinės tvarkos ir etninio solidarumo išlaikymui. Partijos programoje teigiama, jog individai ir etninės grupės, besiremiančios krikščioniškąja tradicija, taip pat individai, neišpažįstantys krikščionybės, bet vertinantys ir besiremiantys jos vertybėmis, gali gyventi bendruomenėje, tačiau kitų religijų atstovai ir vertybių puoselėtojai krikščioniškoje tradicijoje gali sukelti socialines įtampas ir neramumus. Tokia tikimybė išauga, nes Austrijos įstatymai yra paremti krikščioniškomis vertybėmis, o jų nepripažįstantys gali nesilaikyti įstatymų ir nusižengti bendrajai tvarkai.

Tačiau LP pozicijos imigracijos klausimais negalima priskirti radikalios dešinės partijų šeimai, visiškai besipriešinančiai imigracijai. Partijos vadovas Strache priešrinkiminės kampanijos metu nepasisakė prieš imigrantus apskritai, netgi išreiškė paramą tiems, kurie dirba ir gyvena Austrijoje. Priešiskumą jis reiškė tiems imigrantams, kurie atvykę į šalį nedirba ir gauna socialinės išmokas, bei pabrėžė, jog imigrantų deportacija galima tik tuo atveju, imigrantai įtariamai kriminalinių nusikaltimų padarymu.

AAA pabrėžia, jog būtina išsaugoti nacionalinę kultūrą, tradicijas ir identitetą, nes globalizacija bei padidėję migracijos srautai kelia jiems grėsmę. Tačiau AAA nepasisako prieš imigracijos stabdymą ar ribojimą. Programoje teigiama, jog imigracija nėra negatyvus procesas savaime, o pabrėžia būtinybę sukurti imigrantų integracijos programą, kuri padėtų jiems pritaipyti visuomenėje ir gerbti šalies kultūrinį identitetą bei tradicijas. Imigracija turėtų vykti tik tada, kai yra pasiekta visiška prieš tai atvykusių imigrantų integracija. AAA pasisako už tokios imigracijos politikos sukūrimą, kuomet į šalį įleidžiami tie imigrantai, kurie turi čia darbą arba atvyksta mokytis.

Europos Sąjunga

Radikalios dešinės partijų šeimai būdinga priešprieša Europos Sąjungai ir integracijos procesams, nes tai kelia grėsmę nacionalinės valstybės susilpnėjimui, tradicijų ir nacionalinio identiteto svarbai. Be to, radikali dešinė ES valdymą vadina nedemokratišku ir korupciniu, todėl iš principo nepritaria tokiai ES formai, kokia ji veikia dabar.

LP teigia, jog Europa yra daugiau nei geografinė sąvoka, nes jos egzistavimas pagrįstas krikščioniškomis vakarietiškoms tradicijomis, europinių tautų unikaliu kultūrinium

paveldu. LP nesutinka su ES kaip darinio egzistavimu ir vienu iš savo tikslų įvardija transformuoti ES, paliekant kuo mažiau galių jos institucijoms ir pereinant prie konfederacijos modelio. Pasak LP, Europoje negali egzistuoti jokia viršnacionalinė institucija, nes ji nepajėgtų atstovauti skirtingų tautų ir etninių grupių, turinčių savitą kultūrinį palikimą.

Europos gerovę užtikrina tautų skirtingumas ir jų bendradarbiavimas, jokia bendra politika, kuomet kiekvieną šalį atstovauja politinių partijų atstovai ES parlamente, negali užtikrinti tų šalių, o juo labiau šalių etninių grupių interesų geriau, nei tai padarytų nacionaliniai interesai. Bendros ES institucijos gali tik skatinti integraciją, kuri stabdo šalis nuo tobulėjimo ir savo piliečių teisių užtikrinimo.

ES atspindi tik dalį Europos realiųjų, todėl turėtų būti einama ne link vieningos sąjunginės struktūros, o persitvarkoma į konfederaciją. Be to, turi būti taikomos vienodos sąlygos tarptautiniam bendradarbiavimui ir tarp ES valstybių, ir kartu su trečiosiomis šalimis. Valstybės turi pačios savarankiškai nuspręsti, su kuriomis šalimis ir kokiais kriterijais besivadovaudamos jos bendradarbiauja, ES institucijos negali apibrėžti lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių tokiam bendradarbiavimui plėtoti. Europa turi formuoti savo politiką atsižvelgdama į žmonių poreikius, todėl valstybės pačios turi apibrėžti tarptautinio bendradarbiavimo kelius, atsižvelgdamos į istorinius, kultūrinius ir kitus aspektus, o ne į kitų ES valstybių poreikius.

AAA savo ruožtu skiria labai mažai dėmesio ES klausimams. Jų teigimu svarbiausia, kad Austrija išliktų suverenia valstybę Europos federacijoje.

Apibendrinant politinių partijų tiesioginę komunikaciją kultūrinės dimensijos kontekste, galima išskirti kelis aspektus. Pirmiausia, vienas iš komunikacijos būdų – šūkiei rinkiminiuose plakatuose – abiejų partijų atveju atitinka radikaliai dešinei būdingus kriterijus: juose pasisakoma už nacionalinio identiteto išsaugojimą, išreiškiama priešprieša imigracijai ir ES. Kita vertus, analizuojant komunikacijos turinį partijų programose ir partijų lyderių pasisakymuose, ideologinis aspektas yra gerokai atitolęs nuo būdingo radiklios dešinės partijų šeimai (žr. lentelę Nr. 3).

3 lentelė. Kultūrinės dimensijos ideologinis aspektas rinkiminėje partijų komunikacijoje.

	<i>Radikalios dešinės partijų šeima</i>	<i>LP</i>	<i>AAA</i>
Žmogaus teisės	Individai nėra	Individai yra lygiateisiai,	Individai yra lygiateisiai,

	lygiateisiai, etninės bendruomenės atstovų teisės turi būti labiau apsaugotos	nepaisant rasės, lyties ar įsitikinimų,	nepaisant rasės, lyties ar įsitikinimų ar gyvenimo būdo
Nacionalinis identitetas, patriotizmas	Svarbu išlaikyti nacionalinį identitetą ir tradicijas	Svarbu išlaikyti nacionalinį identitetą ir tradicijas	Svarbu išlaikyti nacionalinį identitetą ir tradicijas
Imigracija ir tautinės mažumos	Prieš imigraciją ir tautinių mažumų teises išlaikyti etninį identitetą	Prieš nekontroliuojamą imigraciją, toleruoja dirbančius ir sėkmingai integravusius imigrantus; už tautinių mažumų etninio identiteto išlaikymą	Už kontroliuojamos imigracijos sistemos sukūrimą, remia imigrantus dirbančius ir besimokančius imigrantus
Europos Sąjunga	Prieš ES plėtrą ir integraciją, ES mato kaip konfederaciją	Prieš ES integraciją ir plėtrą	Prieš ES integraciją ir plėtrą

Abiejų partijų komunikuojama pozicija dėl žmogaus teisių nėra tapati radikalios dešinės partijų ideologijai. Nors, kaip ir būdinga radikalios dešinės partijoms, LP nepalaiko seksualinių mažumų lygiateisiškumo bei priešinasi eutanazijai ar genų inžinerijai, tačiau abi partijos programose pripažįsta ir teigia remiančios žmonių lygiateisiškumą, nepaisant jų lyties, rasės ar įsitikinimų. Tokia partijos pozicija neatitinka radikalios dešinės ideologijos, teigiančios, jog žmonės nėra vienodi ir lygiateisiai, atvirkščiai – etninės bendruomenės atstovai yra svarbesni ir jų teisės turi būti labiau ginamos.

Partijų komunikacija patriotizmo ir nacionalinio identiteto aspektu, atitinka radikalios dešinės partijų šeimos ideologiją, pagrindinis abiejų partijų teiginys šiuo klausimu konstatuoja, jog svarbu išlaikyti nacionalines tradicijas ir identitetą, nepasiduodant globalizacijos keliamų sunkumų.

Komunikacija apie mažumų ir imigrantų teises neturi radikalios dešinės partijų šeimos ideologijai būdingo kraštutinumo. Viena vertus, partijos teigia, jog imigracija gali kelti grėsmę tradicijų ir etninio identiteto išlikimui bei siūlo ją riboti. Tačiau jos neteigia, jog imigracija turi būti stabdoma, bet siūlo ją riboti ir leisti tik tuomet, kai imigrantai į darbą atvažiuoja dirbti ar mokytis, taip apsaugant nuo valstybės išlaidų imigrantų socialinių išmokų mokėjimui.

Euroskepticizmas, išryškėjantis partijų komunikacijoje, yra tapatus radikalios dešinės ideologijai, nes pasisakoma prieš integracijos procesus, įmokas į ES fondą, naudojamą kitų valstybių narių ekonomikai remti bei prieš pačią dabar veikiančios ES valdymo formą, raginant ją formuoti kaip konfederacinę valstybę.

4.4.2. Socio – ekonominė dimensija

Abiejų partijų pastarųjų rinkimų partinės platformos, kaip ir tikėtasi, skiria daug dėmesio valstybės suvereniteto ir tautinės demokratijos formavimo klausimams, tačiau yra itin neišsamios, kalbant apie realios ūkio politikos įgyvendinimą.

Biudžetas

Analizuojant ideologinę partijų poziciją politinėje komunikacijoje biudžeto klausimais, skiriami trys esminiai kriterijai – pozicijos biudžeto deficito, išlaidų mažinimo ir mokesčių klausimais.

LP akcentuoja vidurinėsios klasės kūrimo svarbą. Partijos programoje teigiama, jog to galima pasiekti vykdant biudžeto surinkimo ir mokesčių sistemos pakeitimus. Partija siūlo mažinti mokesčius, kartu galimą biudžeto deficito augimą stabdant biurokratinio aparato mažinimu. Programinėse nuostatose taip pat teigiama, kad siekiant greičiau ir geriau surinkti pajamas į valstybės biudžetą, būtina mažinti biurokratinės kliūtis verslininkams.

Tačiau akivaizdu, jog LP koncentruojasi į mokesčių mažinimą verslui, bet ne gyventojams. Jų teigimu, būtina užtikrinti ne pajamų mokesčio mažėjimą ar vidutinio darbo užmokesčio augimą, o tai, kad šie mokesčiai liktų pastovūs.

Kita vertus, LP pasisako už didesnes senatvės pensijas bei mokestinę paramą gausioms šeimoms, teigdami, kad dėl to susidariusios išlaidos valstybės biudžete turi būti padengtos sumažintomis viešojo sektoriaus išlaidomis. Kita vertus, tokia ekonominės politikos darbotvarkė ekonominio nuosmukio sąlygomis vyravo beveik visų politinių partijų (taip pat ir centro-kairės) darbotvarkėse.

LP teigia, jog verslą reikia skatinti ne teikiant subsidijas ir paramą, o mažinant mokesčius bei paprastinant mokesčių sistemą. Kartu pabrėžiama, jog biurokratinis aparatas turi būti mažinamas, nes biurokratų išlaikymui skiriamos biudžeto pajamos yra išpūstos, todėl turi būti sukurta efektyviai veikianti organizacinė struktūra, kuri padėtų sutaupyti biudžeto lėšas, skirtas valstybės valdymui, o tuo pačiu lengvinti mokestinę naštą verslui.

Nepaisant to, jog ekonominis liberalizmas vertinamas kaip palanki sistema verslui, LP programoje skelbia esantys darbininkų atstovai.

Taigi LP neatitinka radikalios dešinės partijų šeimos pozicionuojamos paramos ekonominiam liberalizmui, jai būdingas protekcionistinis požiūris.

Tuo tarpu AAA teigia, jog privati nuosavybė yra būtina visuomenės vystimuisi, pabrėžia nereguliuojamos rinkos pranašumus, tačiau tvirtina, jog kai kurie klausimai turi išlikti reguliuojami valstybės. AAA teigimu laisva rinka reiškia valstybės nereguliuojamą rinką, tačiau valstybė turi ją apsaugoti nuo destruktivių veiksmų, todėl būtina apsaugoti viduriniąją klasę, kuriai neoliberalizmo sąlygomis iškyla grėsmė mažėti ir gauti sąlyginai nedideles pajamas. Todėl AAA prioritetas – suteikti daugiau ekonominės laisvės viduriniajai klasei, mažinant mokesčius, sukuriant aiškią ir paprastai veikiančią įstatyminę bazę, padedančią įeiti į rinką.

Ekonominis liberalizmas

Ekonominio liberalizmo koncepcija išreiškia paramą ekonominei laisvei ir laisvai rinkai. Ji prieštarauja reikšmingam vyriausybės vykdomam rinkos reguliavimui bei aktyviai remia konkurencingumo principą. Kartu ekonominis liberalizmas sukuria priešpriešą ekonominiam protekcionizmui bei pasisako už privatizaciją.

LP partijos programoje galima išskirti kelias tezes, aktualias ekonominio liberalizmo kontekste. Viena vertus, partija deklaruoja paramą nereguliuojamos rinkos egzistavimui, pasisako už privatizaciją ir konkurencingumo įtvirtinimą. Pasak LP, nereguliuojamos ir konkurencingos rinkos egzistavimas didina šalies ekonominius pajėgumus ir kuria darbo vietas.

Kita vertus, programoje akcentuojamos tam tikros sritys, kuriose valstybė turėtų įsikišti ir sukurti apribojimus, Pirmiausia, partija neatitinka ekonominio liberalizmo koncepcijos, kuri teigia, jog ekonomikoje negalimos jokios protekcionistinės priemonės. LP išreiškia paramą protekcionizmui ekonominėje politikoje, teigdama, jog reikia mažinti užsienio investicijas, lengvinti sąlygas ir skatinti vietos verslininkus kuo aktyviau veikti rinkoje. Be to, LP teigia, jog šalyje turi būti skatinamas vietos gamintojų produkcijos vartojimas, o įvežama tik tokia produkcija, kurios nesiūlo vietos verslininkai. Kitaip tariant, partija siūlo įvesti protekcionistines priemones, sudarydama sunkinančias aplinkybes užsienio investicijų bei produkcijos atėjimui į rinką.

LP taip pat išsiskiria protekcionistine pozicija darbuotojų atžvilgiu. Partijos programoje teigiama, jog vietos darbuotojai turi būti apsaugoti ir neturi darbo rinkoje konkuruoti su imigrantais.

Savo ruožtu AAA teigia, jog, nepaisant nereguliuojamos rinkos pranašumų, rinka turi būti reguliuojama vyriausybės, siekiant apsaugoti nuo destruktivių, nereguliuojamos rinkos sukeltų veiksnių. Be to, AAA deklaruoja paramą socialinei rinkos ekonomikai, siekia apsaugoti viduriniąją klasę, kuriai, ekonominio liberalizmo sąlygomis kiltų grėsmė gauti sąlyginai nedideles pajamas ir ji imtų mažėti.

Tuo tarpu AAA teigia, jog privati nuosavybė yra būtina visuomenės vystimuisi, pabrėžia nereguliuojamos rinkos pranašumus, tačiau tvirtina, jog kai kurie klausimai turi išlikti reguliuojami valstybės. AAA teigimu laisva rinka reiškia valstybės nereguliuojamą rinką, tačiau valstybė turi ją apsaugoti nuo destruktivių veiksnių, todėl būtina apsaugoti viduriniąją klasę, kuriai neoliberalizmo sąlygomis išskyla grėsmė mažėti ir gauti sąlyginai nedideles pajamas. Todėl AAA prioritetas – suteikti daugiau ekonominės laisvės viduriniajai klasei, mažinant mokesčius, sukuriant aiškią ir paprastai veikiančią įstatyminę bazę, padedančią įeiti į rinką.

LP teigia, jog verslą reikia skatinti ne teikiant subsidijas ir paramą, o mažinant mokesčius bei paprastinant mokesčių sistemą. Kartu pabrėžiama, jog biurokratinis aparatas turi būti mažinamas, nes biurokratų išlaikymui skiriamos biudžeto pajamos yra išpūstos, todėl turi būti sukurta efektyviai veikianti organizacinė struktūra, kuri padėtų sutaupyti biudžeto lėšas, skirtas valstybės valdymui, o tuo pačiu lengvinti mokesstinę našą verslui.

Nepaisant to, jog ekonominis liberalizmas vertinamas kaip palanki sistema verslui, LP programoje skelbia esantys darbininkų atstovai.

Taigi LP neatitinka radikalios dešinės partijų šeimos pozicionuojamos paramos ekonominiam liberalizmui, jai būdingas protekcionistinis požiūris.

Apibendrinant politinių partijų komunikaciją socio – ekonominės dimensijos kontekste, pastebima tendencija, jog komunikacija apie realios ūkio politikos įgyvendinimą yra aptaki ir neišsami (žr. lentelę nr. 4).

4 lentelė. Socio-ekonominės dimensijos ideologinis aspektas rinkiminėje partijų komunikacijoje.

	<i>Radikalios dešinės partijų šeima</i>	<i>LP</i>	<i>AAA</i>
--	---	-----------	------------

Biudžetas	Mažiausias bendrasis vardiklis radikalsios dešinės partijų ekonominėse preferencijose yra biudžeto subalansavimas, valstybės funkcijų apribojimas bei mokesčių mažinimas.	LP valstybės finansų politika susijusi pirmiausiai su nacionalinio verslo konkurencingumo atkūrimu kartu užtikrinant labiau subalansuotą socialinę politiką. Šiuo požiūriu LP pozicija artimesnė konservatizmui, nei radikaliai dešininei.	AAA valstybės finansų politika nukreipta pirmiausiai į priemonių viduriniajai klasei kurti taikymą ir visapusišką šios klasės apsaugą nuo galimų neigiamų liberalizacijos pasekmių.
Ekonominis liberalizmas	Minimalus valstybės kišimasis į viešųjų gėrybių perskirstymą vadovaujantis rinkos principais ir laisva konkurencija, išskyrus darbo rinkos apsaugą nuo neigiamų pigios darbo jėgos imigracijos efektų.	LP pozicija dėl neigiamų imigracijos pasekmių nacionaliniam ūkiui kur kas nuosaikesnė.	AAA politinė programa iš esmės pasisako už socialiai orientuotą rinkos ekonomiką, t. y. nemaža dalimi ir už valstybės kontroliuojamą viešųjų gėrybių perskirstymą tarp socialinių grupių.

Radikalsios dešinės partijų šeimai būdingas biudžeto subalansavimas, mokesčių mažinimas bei valstybės funkcijų apribojimas, siekiant įtvirtinti laissez-faire principą. Tuo tarpu abi Austrijos partijos iš esmės pasisako ne už radikalų laisvosios rinkos principų taikymą, bet už kontroliuojamą rinką. LP valstybės finansų politika pasižymi protekcionizmu, siekiant atkurti nacionalinio verslo konkurencingumą, kartu užtikrinant labiau subalansuotą socialinę politiką. Taigi galima teigti, jos šiuo požiūriu LP pozicija artimesnė konservatizmui, nei radikaliai dešininei. Tuo tarpu AAA valstybės finansų politika orientuota į pastangas kuriti vidurinį sluoksnį bei apsaugoti jį nuo galimų neigiamų laisvos rinkos funkcionavimo padarinių.

Ekonominio liberalizmo kontekste radikalsios dešinės partijų šeimai būdingas rinkos ir laisvos konkurencijos principais paremta pozicija, kuria siekiama minimalaus valstybės kišimosi į viešųjų gėrybių perskirstymą. Šie principai netaikomi tik siekiant apsaugoti darbo rinką nuo neigiamų pigios darbo jėgos imigracijos efektų. Tuo tarpu LP rinkiminėje komunikacijoje atsiskleidžia kur kas nuosaikesnė pozicija dėl neigiamų imigracijos pasekmių nacionaliniam ūkiui. Kita vertus, LP, kaip ir AAA pasisako už galimą protekcionistinių priemonių taikymą siekiant apsaugoti vietinį verslą nuo tarptautinės konkurencijos. Savo ruožtu AAA komunikuoja paramą valstybės kontroliuojamam viešųjų gėrybių perskirstymui tarp socialinių grupių. Šia prasme AAA, kaip ir LP užima kur kas labiau centristinę (ar net kairiąją) poziciją kairės-dešinės ideologiniame spektre, nei turėtų užimti radikalūs dešinieji.

IŠVADOS

Šiuo darbu siekta įvertinti ideologijos vaidmenį šiandieninėje radikalios dešinės partijų politinėje komunikacijoje. Dėl to pirmiausia analizuota, ar radikaloji dešinė apskritai turi ideologiją politikos moksluose taikoma šios sąvokos prasme – ideologiją kaip fundamentalių principų sistemą, struktūruojančią ir leidžiančią nuspėti partijos politinius sprendimus įvairiais politikos ir visuomenės klausimais. Be to, šiuo darbu siekta pailiustruoti, kaip partijos naudojami ideologiniais etiketėmis partijų komunikacijoje, siekdamos didesnio rinkėjų palaikymo bei adaptuoja savo ideologines nuostatas prie elektorato „paklausos“.

Apibendrinant galima būtų išskirti dvi pagrindines išvadas. Pirmoji susijusi su radikalios dešinės „ideologijos deficitu“. Nepaisant to, kad iš pirmo žvilgsnio galima būtų tikėtis, jog šias partijas vienija bendros ideologinės nuostatos, tyrimo rezultatai rodo, kad politinėje kasdienybėje jas vienija veikiau bendras įvaizdis ir komunikavimo būdai, nei programiniai politikos klausimai.

Radikaliosios dešinės partijų šeima iš esmės kenčia nuo esminio trūkumo: partijų istorinių šaknų diskreditavimo po Antrojo pasaulinio karo. Fašizmui negrižtamai praradus bet koki visuomenės palaikymą, joms teko prisitaikyti, atsiribojant nuo istorinės savo kilmės. Dėl šios priežasties partijų retorikos įvairovė Europoje daro beveik neįmanomą vieningos ideologinės pozicijos išskyrimą.

Prie to nemažai prisideda ir radikalios dešinės partijų polinkis kultūrinės ir socio – ekonominės dimensijos kontekste „skolintis“ ideologines nuostatas iš kitų partijų šeimų. Dėl tokio polinkio tampa visiškai įmanoma situacija, kuomet Austrijos radikaliosios dešinės partijos negalėtų dirbti koalicijoje su Nyderlandų radikaliais dešiniaisiais, nes skirtingais laikotarpiais abi partijos priėmė skirtingas kitų ideologijų nuostatas ir šiuo metu atstovauja visiškai priešingas vizijas tiek kultūriniais, tiek socio – ekonominiais klausimais.

Nesant radikalios dešinės partijų Europoje programinio „stuburo“, bendroms šios partijų šeimos ideologinėms nuostatomis identifikuoti belieka taikyti „mažiausio bendrojo vardiklio“ metodą. Tačiau lyginimas su populistine partijų komunikacijos strategija atskleidžia, kad minėtas mažiausias bendrasis vardiklis susijęs greičiau su tuo, kaip šios partijų šeimos partijos komunikuoja, nei su tuo, ką jos komunikuoja. Pirmiausia, populizmui, kaip komunikacijos strategijai, ir radikalios dešinės partijų šeimos kvazi-ideologinėms nuostatomis būdinga „jie prieš

mus“ skirtis, radikalios dešinės partijoms į šią skirtį įtraukiant nacionalizmą, priešškumą imigrantams, tarptautinių organizacijų kišimąsi į vidaus reikalus ir panašiai, taip išskiriant „mus – tautiečius“ prieš „juos – kitataučius“.

Be to, populizmui būdingas tam tikrų socialinių grupių išskyrimas iš visuomenės, taikant negatyvias charakteristikas, kaip „valdininkai“, „oligarchai“, „imigrantai“ ir panašiai. Šis aspektas aktualus ir radikalios dešinės politinių partijų komunikacijai, nes joms būdingas imigrantų išskyrimas iš visuomenės, suteikiant šiai visuomenės grupei negatyvumo atspalvį.

Galiausiai, populizmui, kaip radikalios komunikacijos strategijai, būdingas anti-sistemiškumas, populistinė komunikacijos strategija grįsta teiginiu, kad dabartinis elitas yra iš esmės korumpuotas ar nekvalifikuotas, tuo tarpu, naujoji politinė jėga yra kilusi iš „už dabartinės sistemos ribų“, kitaip tariant, nėra su dabartiniais blogai valdančiais elitais susijusi nei asmeniniais, nei korupciniais ar kitais ryšiais, susiformavusi visuomenėje ir iš eilinių visuomenės atstovų, geriau žino paprastų žmonių problemas, kt.

Tie patys akcentai pastebimi ir radikalios dešinės partijų komunikacijoje, pasižyminčioje radikalia visų valdančiųjų elitų kritika. Šių partijų komunikacijoje akcentuojama, jog visos kitos politinės jėgos jau yra buvusios vyriausybėje, tačiau nepajėgė išspręsti svarbiausių visuomenės problemų.

Atlikus Austrijos radikalios dešinės partijų AAA ir LP rinkiminių programų analizę taip pat galima daryti keletą išvadų. Pirma, abi partijos laikosi kur kas arčiau centro esančių politinių nuostatų, nei numato idealusis radikalios dešinės politinių preferencijų modelis. Antra, tai, aplink kokius teiginius struktūruota šių partijų rinkiminė kampanija, leidžia daryti išvadą, kad šioms partijoms ideologija buvo svarbi kaip žinios iškomunikavimo priemonė, o ne politinio tapatumo elementas. Partijų programose nenumatyti esminiai principai, kurie leistų šių partijų programas traktuoti kaip partijas, besiremiančias aiškia ideologija.

Tai galima pailustruoti paprastais pavyzdžiais iš partijų rinkiminių programų. Jei formuluosime klausimą, ar LP ir AAA rinkiminėse kampanijose buvo numatyti principai, galintys įgyvendinti klasikines ideologijos funkcijas, atsakymas būtų neigiamas. Kampanijų metu buvo pateikti simbolinę funkciją galintys atlikti teiginiai, kurie apibrėžia visuomenės grupės, kuri turėtų savo interesus tapatinti su AAA ir LP ketinamomis įgyvendinti politikomis, kontūrus.

Akivaizdu, jog politinė ideologijos funkcija rinkiminėje komunikacijoje nebuvo įgyvendinta. Realios šių partijų siūlomos politikų alternatyvos iš esmės tebuvo „pasiskolintos“ kitų

(tradicinių) partijų pozicijos. Nuo tradicinių partijų LP ir AAA skiria tik „tautinės demokratijos“ idėja, tačiau politinės programos menkai plėtoja priemones, kuriomis tokia valstybės vizija galėtų būti įgyvendinta. Šia prasme abi partijos turi ir rinkiminėje kampanijoje komunikuoja tik kvazi-ideologiją, t. y. Ideologiją, kuri palengvina komunikaciją su rinkėjais, pateikdama supaprastintą tikrovės aiškinimą, tačiau turi nedaug sąlyčio taškų su realiais politikos sprendimais.

Kalbant apie ideologijos funkcijas komunikacijos teorijose, abiejų partijų politines programas galima laikyti puikiais visų šių funkcijų išpildymo pavyzdžiais. Natūralizacijos funkcija šių partijų buvo įgyvendinta per imigracijos ir nacionalizmo problemų įvedimą į viešąjį diskursą. AAA ir LP pastangomis šie klausimai tapo aktuali kriterijumi rinkėjų pasirinkimui tarp partijų bei natūralia politinių diskusijų tema.

Pastebėtina, jog ribų sublimavimo („ištrynimo“) kontekste didžiausiu radiklios dešinės Austrijoje paradoksu gali būti laikomas jų populiarumas daugiatautėje visuomenėje (Austrijoje gyvena gana gausios vokiečių, kroatų, slovėnų, slovākų, čekų ir vengrų etninės mažumos). Tačiau kurdami menamą „mes –austrai“ bendruomenę radikaliųjų partijų lyderiai sugebėjo „užmaskuoti“ tai, kad faktiškai Austrija nėra etiškai homogeniška valstybė. „Austrais“ tapo visi senieji ir Europinės kilmės Austrijos imigrantai. Tuo tarpu „imigrantu/ne-austru“ tapo pirmiausiai Islamo tikėjimą išpažįstantys imigrantai.

Radikalios dešinės partijos Austrijoje taip pat išnaudojo universalizavimą kaip ideologijos funkciją komunikacijos teorijose, nes abiem partijoms pavyko santykinai nedidelės bedarbių, kaip visuomenės grupės, problemas paversti nacionaliniu klausimu bei pažadinti nacionalinius rinkėjų sentimentus.

Galiausiai, struktūravimo funkciją AAA ir LP įgyvendino sukurdamos didžiausių grėsmių simbolinį perkėlimą į išorę (ES, nelegalią ir skurdo imigraciją, kt.). Tai leido radiklios dešinės partijoms užsitikrinti stabilią paramą, kadangi su šiais reiškiniais iššūkiai Austrijos ekonomikai ir gerovei buvo siejami ir anksčiau. Kita vertus, radikliosios dešiniosios partijos buvo pirmos atvirai eksploatavusios šias temas ir pateikusios aiškų priežastinį aiškinimą.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

ALLEN, Wayne. *The principles of right*. Modern Age; Vol. 40 Issue 3, 2008; p. 242-256. ISSN 0026-7457. Internetinė prieiga
<<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hlh&AN=798567&site=ehost-live>>
[žiūrėta 2010 balandžio 8d.]

BETZ, Hans – George; JOHNSON, Carol. *Against the current – stemming the tide: the nostalgic ideology of the contemporary radical populist right*. Journal of Political Ideologies; Vol. 9 Issue 3, 2004; p311-327. ISSN 13569317. Internetinė prieiga <
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=14573935&site=ehost-live>>
[žiūrėta 2010 balandžio 8d.]

BIELINIS, Lauras. *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė*. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 120. ISBN 9955-682-10-8

BLATTBERG, Charles. *Political Philosophies and Political Ideologies*. p. 25.
internetinė prieiga
http://www.mapageweb.umontreal.ca/blattbec/pdf/essays/1_Political_Philosophies.pdf [žiūrėta
2010 sausio 6d.]

CAIANI, Manuela. *The Rise and the Fall of the Extreme Right in Europe: Towards an Explanation?* Modern Italy, Vol. 12 Issue 3, p377-388, 2007. ISSN – 13532944. Internetinė prieiga <
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=27541263&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 balandžio 7d.]

Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Internetinė prieiga
<<http://dictionary.cambridge.org/define.asp?key=38923&dict=CALD&topic=religious-beliefs-and-atheistic-beliefs>> [žiūrėta 2010 sausio 6d.]

DE LANGE, Sarah L. *A New Winning Formula? The Programmatic Appeal of the Radical Right*. Party Politics, Vol. 13, No. 4, 2007; p. 411-435. ISSN 13540688. Internetinė prieiga
< <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hch&AN=25781185&site=ehost-live> >
[žiūrėta 2010 m. balandžio 15d]

FLORA, Peter, KUHNLE, Stein, URWIN, Derek. *State Formation, Nation – Building and Mass Politics in Europe*. London: Oxford University Press, 1999; p. 294-302

GIVENS, Terri E. *The freedom party in comparison: Radical right parties in Western Europe*. In European Union Studies Association (EUSA) > Biennial Conference > 2001 (7th), May 31-June 2, 2001, pages 11, Madison, Wisconsin. P. 2-3. Internetinė prieiga <<http://aei.pitt.edu/2088/01/002104.PDF>> [žiūrėta 2010 balandžio 27d.]

GORDON, Marshall. *Political parties*. A Dictionary of Sociology. 1998. Internetinė prieiga <<http://www.encyclopedia.com/doc/1O88-politicalparties.html>> [žiūrėta 2010 kovo 28d.]

HAMILTON, Malcolm B. The Elements of the Concept of Ideology. 1987, Political studies. ISSN 1356-9317 p 19-24.

HANNAN, Daniel. *Austria proves that no party is Euro-sceptic in office*. Telegraph.co.uk, 2008. <http://blogs.telegraph.co.uk/news/danielhannan/4560533/Austria_proves_that_no_party_is_Euroscptic_in_office/>.

HESS, Carol. *Developing A Campaign Plan*. 2006. Internetinė prieiga <<http://politicalresources.com/Library/Plan.htm>> [žiūrėta 2010 balandžio 15d.]

JOST, John T. The End of the end of Ideology. New York: American Psychologist, Vol. 61, No. 7, 651–670, 2006, p. 666. ISSN 0003-066X Internetinė prieiga <[http://www.psych.nyu.edu/jost/Jost\(2006\)The-End-of-the-End-of-Ideology.pdf](http://www.psych.nyu.edu/jost/Jost(2006)The-End-of-the-End-of-Ideology.pdf)> [žiūrėta 2010 m. balandžio 20 d.]

KIRK, Russel. *The Politics of Prudence*. New York: Intercollegiate Studies Institute, 2003. ISBN 978-1882926015 Internetinė prieiga <<http://www.kirkcenter.org/kirk/ten-principles.html>> [žiūrėta 2010 balandžio 20d.]

KRIESI, Hanspeter. *Globalization and the Transformation of the National Political Space. Six European Countries Compared*. Pranešimas, skaitytas seminare „Globalizacijos padariniai: politikos konstruotas, organizaciniai ir socialiniai pokyčiai“, 2006. Internetinė prieiga <<http://www.pacte.cnrs.fr/IMG/pdf/Kriesi-Cahier-1.pdf>> [žiūrėta 2010 sausio 5d.]

LAMPRIKAKOU, Chrysa. *The Party Evolution Model: An Integrated Approach to Party Organisation and Political Communication*. London: Blackwell Publishing Ltd; Politics: 2008 VOL 28 (2), p. 103. ISSN 0263-3957. Internetinė prieiga <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=31747454&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 m. balandžio 7d.]

MCNAIR, Brian. *An Introduction to Political Communication*. London: Routledge, 2002; p. 95-163

MINKENBERG, Michael. *The Radical Right in Public Office: Agenda - Setting and Policy Effects*. 2004. West European Politics, Vol. 24, No. 4, p. 3-5. ISSN 0140-2382. Internetinė prieiga <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hlh&AN=5592220&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 m. balandžio 7d.]

MAIR, Peter; MUDDE, Cas. *The Party Family and Its Study*.. Annual Review of Political Science, June 1998, Vol. 1, 1998. ISSN 101146. Internetinė prieiga <<http://arjournals.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.polisci.1.1.211>> [žiūrėta 2010 balandžio 8d.]

MILES, Alice. *A party still in search of an ideology*. New Statesman; 04/09/99, Vol. 128 Issue 4431, 1999; p. 6. ISSN 1364-7431. Internetinė prieiga <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hlh&AN=1770574&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 balandžio 7d.]

MUDDE, CAS. *The Populist Zeitgeist*.. Government & Opposition, Vol. 39 Issue 4, 2004; p. 562. ISSN 0017257X. Internetinė prieiga <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=14527075&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 m. balandžio 8d.]

NORRIS, Pippa. *On Message: Communicating the Campaign*. London: Sage, 1999; p. 1-17. ISBN 9780761960744

NORRIS, Pippa. *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives. Developments in Party Communications*. National Democratic Institute for International Affairs (NDI), 2005; p. 4-14. Internetinė prieiga <http://www.ndi.org/files/1950_polpart_norris_110105.pdf> [žiūrėta 2010 sausio 9d.]

O'DAY, Brian J. *Political Campaign Planning Manual: a Step by Step Guide to Winning Elections*. 1997, p. 1-98. Internetinė prieiga <<http://www.iknowpolitics.org/files/Political%20Campaign%20Planning%20Manual.pdf>> [žiūrėta 2010 balandžio 15d.]

PERLOFF, Richard M. *Political Communication – Politics, Press and Public in America*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 1998, p. 9. ISBN 0-8058-1795-6. Internetinė prieiga

<http://books.google.lt/books?id=5oG6kfotmiYC&pg=PA8&lpg=PA8&dq=political+communication+players&source=bl&ots=dLCQr4PdwA&sig=FEwKHTPe8l3BoaNhAlF1GBRoOc0&hl=lt&sa=X&oi=book_result&resnum=3&ct=result#PPA9,M1> [žiūrėta 2010 sausio 9]

POWELL, Bob. *Explaining Liberal Principles*. Internetinė prieiga <<http://www.exponentialimprovement.com/cms/liberalprinciples.shtml#libarticle>> [žiūrėta 2010 kovo 12d.]

RYDGREN, Jens. *Immigration sceptics, xenophobes or racists?* European Journal of Political Research; Vol. 47 Issue 6, 2008; p737-765. ISSN 03044130. Internetinė prieiga <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=34527930&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 balandžio 7d.]

ROMMELE, Andrea. *Political Parties, Party Communication and New Information and Communication Technologies*. Party Politics, Vol. 9, No. 1, 7-20, 2003; p.7-20. Internetinė prieiga <<http://ppq.sagepub.com/cgi/content/abstract/9/1/7>> [žiūrėta 2010 m. balandžio 15d.]

SCMITT, Herman. *Political parties, Left - Right- Orientations and the Vote. Conference on the Elections and Democratic Governance*. p. 1-3 Internetinė prieiga <<http://www.umich.edu/~cses/plancom/2005Taipei/Schmitt.pdf>> [žiūrėta 2010 balandžio 27d.]

SPOON, Jae-Jae. *Catch-All In The 21st Century? Revisiting Kirchheimer's Thesis 40 Years Later*. Kyoto: Ritsumeikan University, 2007; p. 539-542. Internetinė prieiga <<http://runners.ritsumeai.ac.jp/cgi-bin/swets/hold-query-e?mode=0&key=&idxno=29990727>> [žiūrėta 2010 sausio 6d.]

Stanford Encyclopedia of Philosophy. Internetinė prieiga <<http://plato.stanford.edu/entries/law-ideology>> [žiūrėta 2010 sausio 5d.]

SWYNGEDOUW, Marc; IVALDI, Gilles. *The Extreme Right Utopia in Belgium and France: The Ideology of the Flemish Vlaams Blok ant the French Front National*. West European Politics, Vol. 24 Issue 3, 2001. West European Politics. Vol. 24, p. 1-22. ISSN 0140-2382. Internetinė prieiga <<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hlh&AN=5040400&site=ehost-live>> [žiūrėta 2010 m. balandžio 7d.]

WILLIAMS, Michelle Hale. *Kirchheimer Revisited: Party Polarization, Party Convergence, or Party Decline in the 2005 German Elections?* 2006, p. 23-25. Internetinė prieiga <<http://www.ces.columbia.edu/pub/papers/Williams.pdf>> [žiūrėta 2010 sausio 9d.]

Zehn rechtsliberale Grundsatzpositionen. Internetinė prieiga

<<http://www.bzoe.at/download/grudsatzprogramm.pdf>> [žiūrėta 2010 balandžio 5d.]

FPO program. Internetinė prieiga <<http://www.lpe.at/dafuer-stehen-wir/partei-programm/>> [žiūrėta 2010 balandžio 5d.]

KLEMENT Karlheinz. *Homosexualität ist eine Kultur des Todes*. Die Presse, 2008.

Internetinė prieiga <<http://diepresse.com/home/politik/innenpolitik/390964/index.do>> [žiūrėta 2010 balandžio 6d.]

STRACHE, Heinz-Christian. *FPÖ bringt Verfassungs-Klage gegen EU-Vertrag ein*.

Die Presse, 2010. Internetinė prieiga

<<http://diepresse.com/home/politik/eu/541513/index.do?from=rss>> [žiūrėta 2010 balandžio 6d.]

Gute Chancen für Ultrarechte, Taz.de, 2009. Internetinė prieiga

<<http://www.taz.de/1/politik/europa/artikel/1/gute-chancen-fuer-ultrarechte/>>. [žiūrėta 2010 balandžio 7d.]

THE ROLE OF IDEOLOGY IN THE FAR RIGHT POLITICAL PARTIES COMMUNICATION. AUSTRIAN CASE (SUMMARY)

An object of this research is far right political parties communication. A goal of this research – evaluate/asses the role of ideology in far right political parties communication. The tasks for this research are: to define the concept and functions of ideology in the communication of political parties; to discuss what political parties communication is and the role of ideology in this context; evaluate/asses whether the far right political parties’ communication is based on the concept of quasi-ideology.

Analysis of scientific literature, analytical work and study on the basis of academic reference and a descriptive study methods has led to two conclusions. The first relates to the radical right "ideology of the deficit." The research shows, that they are united by a common image and communication methods, not programme policies or ideology. This is due to discredited historical roots of far right political parties and the tendency to “borrow” ideological elements of the other party families in the context of cultural and socio-economic dimensions.

As far right political parties do not have strong programme “spin”, a “lowest common denominator” is used to identify the ideological attitudes of this party family. However, comparison with the populist parties’ communication strategy reveals, that the “lowest common denominator” is rather concerned with how the party communicates, nor with what they communicate.

The Austrian far right political parties programmes’ analysis noted that both parties are much closer to the political center than the ideal far right political preferences model predict. Second, the structure of parties election communication shows, that ideology is a communication tool rather than element of political identity. Programmes do not cover the core principles that would enable to treat parties as possessing clear ideology. However, both political parties could be considered as excellent example, how to fulfill the functions of ideology, as it is interpreted in the communication theories.